Barbra Ring

Tvillingerne og andre barn

bokselskap.no
Oslo 2026

bokselskap.no, Oslo 2026
Barbra Ring: *Tvillingerne og andre barn*
Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1907 (Kristiania/Aschehoug).
Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonalbiblioteket (nb.no).
ISBN: 978-82-8319-903-1 (bokselskap.no),
978-82-8319-904-8 (epub), 978-82-8319-905-5 (mobi)
Filen er lastet ned fra e-bokportalen Bokselskap. Lesetekst og flere nedlastningsmuligheter m.m. er gratis tilgjengelig på bokselskap.no

Tvillingerne

De var saa like som to draaper vand. Og det var ikke noget rart, for de var tvillinger.

Tætbygd og krølhaaret og blaaøiet var de begge. Og akkurat like høie. Og altid likt klædd.

Det var næsten bare Jørgen og Richard selv som aldrig tok feil. Ja, ogsaa mor og gamle Karen, som hadde tat imot dem med det samme de saa dagens lys. De to hadde det saan paa følelsen. Men selv far visste ofte ikke hvilken var hvilken av dem.

I den byen hvor de før hadde bodd, hadde likheten git anledning til mange morsomme forvekslinger blandt kameraterne paa skolen. Og lærerne hadde ikke visst hverken ut eller ind. De hadde bestandig gaat i samme klasse. Jørgen hadde stadig holdt sig som nummer [2] to eller tre, skjønt alle lærerne var enige om at han burde ha været nummer én.

Richard var ogsaa omtrent nummer to eller tre. Men den bakvendte veien. Endda de brukte akkurat like lang tid til lekserne.

De sat paa samme værelse og læste. Og altid var de færdig nøiagtig paa samme tid. Men ingen visste at Jørgen bare læste en halv times tid og brukte resten av tiden til at «pløie» med Richard.

For Richard hadde likesaa tungt for boklig lærdom som han hadde let for musik. Og han spilte i tide og utide. Efterat han hadde arvet onkel Richards violin, blev det nu rent galt. For nu vilde han bare være musiker, og musikere behøvde ikke at kunne hverken aarstal eller støvdragere eller slikt skidt, sa Richard.

Men Jørgen strævde og holdt Richard saavidt oppe at han ikke var den *aller*daarligste i klassen.

Men saa blev far forflyttet til en anden by.

Far hadde været oppe paa skolen og meldt dem ind. Og nu skulde de prøves for at faa avgjort hvilken klasse de skulde komme ind i.

Fordi de var tvillinger, hadde far latt dem gaa en klasse under den de efter deres alder skulde ha været i. [3] Jørgen og Richard stod nu paa gangen utenfor lærerværelset og ventet paa at bli indkaldt til prøve.

En lærer aapnet døren:

«Jørgen Kriger!»

Jørgen strøk fingrene gjennem haaret. Blunket til Richard og forsvandt.

Han blev ikke længe derinde.

«Fjerde middel,» sa han i forbifarten, idet Richard med et haabløst blik passerte ind.

Richard blev svært længe.

Jørgen drev op og ned i spænding. Han klemte sig ind til døren, men det var umulig at høre nogen ting. Naturligvis. Slik var alle lærerværelser. Specielt gjort, saa ingen kunde høre det de sa derinde.

Bare Richard greide sig!

I sprog klarte han sig nok. Og til nød i matematik. Men de andre fagene – især naturfag og historie. Jørgen gjennemgik alle Richards svake punkter. Deres tal var gruopvækkende stort. Kunde han bare bli hørt i aperne. Og i de puniske krige. Eller i korstogene! Men fik han de norske kongerækker for eksempel.

– Der vævet Richard saa fært at.

Tænk om de kom i hver sin klasse! Saa var al moro paa skolen forbi med det samme. Jørgen svedet av bare spænding. [4] Endelig kom Richard ut. Het i kinderne og slukøret.

«Skidt,» sa han bare.

«Hva?»

«Tredje.»

«Nei vel gut?» Jørgen saa ulykkelig ut.

«De var i tvil. De sa de var i tvil. Men tilslut spurte rektor saa vrient, saa. Og i historie fik jeg kongerækker.»

«De norske?»

«Nei, danske. Men det var saa fært varmt. Og Jeg fik saa vondt i hodet.»

«Ja, der har du igjen for fela,» sa Jørgen forarget. Men han angret at han hadde sagt det. For Richard stod og saa ut som om han var paa graaten.

Det var ordentlig ærgerlig ogsaa at *han* skulde bli hørt først, tænkte Jørgen. Haddle bare Richard været den første, saa kunde han bare ha indrettet sig efter det og svaret litt dommere. Saa var han ogsaa kommet i tredje. At han ikke hadde tænkt paa at la Richard gaa først. Det hadde sandelig ikke været nogen som hadde merket forskjellen.

Men! – Men kanske! –

Jørgen begyndte at plystre og slaa takt med den høire foten. Han blev i straalende humør med én gang.

[5] «Gaa hjem, gut. Og læs paa kongerækkerne saa sveden hagler,» kommanderte han. «Og hvis de spør hjemme, saa bare svar at lærerne var i tvil. Saa ljuger du ikke. Og saa skal nok jeg greie biffen.»

Alt det Richard[n1] spurte, saa fik han ikke andet svar end at han skulde skynde sig at pigge av, og at Jørgen nok skulde greie biffen. Og Richard drog sig hjemover.

En liten stund efter banket det paa døren til lærerværelset. Rektor og begge lærerne sat der endnu.

Jørgen bukket. Han var ildrød helt op i krøllerne.

«Gik det ikke an at jeg blev prøvd om igjen? Det – det var saa varmt at. Og nu har jeg ikke hodepine.»

Han undgik omhyggelig at sige en *direkte* løgn.

Rektor saa forbauset ut:

«Hvorfor vil du prøves om igjen da!»

«Jeg – jeg har altid gaat i samme klasse som Ri– som min bror.» Jørgen blev om mulig endnu rødere.

Lærerne saa ikke særlig henrykt ut. En av dem saa paa klokken. Men rektor likte dette samhold mellem brødrene.

Han fik sit gode smil. Det som ingen av [6] skolens gutter stod for, selv om rektor hadde været aldrig saa «infam».

«Ja – hvad siger mine herrer? Vi var jo i tvil. Og har gutten hat hodepine, er det jo ikke mere end ret og billig at han faar prøve en gang til.» Og rektor begyndte at eksaminere.

Det gik som kjepper i hjul.

Jørgen hadde bestemt sig til ikke at svare rigtig paa alle spørsmaalene. Men det glemte han rent.

Rektor blev blidere og blidere. Han skjøv brillerne op paa panden og la sig tilbake i stolen.

«Ja. Se dette var jo noget helt andet. Efter dette tænker jeg vi kan – eller hvad mener mine herrer? Ønsker dere at stille flere spørsmaal?»

Nei. Lærerne fandt det unødvendig at eksaminere videre. «Ja, min unge ven. Saa siger vi altsaa fjerde middel for dig ogsaa.» Rektor smilte venlig og rakte haanden frem.

«Tusen tak,» stammet Jørgen – og slap rektors haand saa fort som om han hadde brændt sig. Han fik pludselig en sterk følelse av ubehag, fordi han hadde ført rektor bak lyset. Hadde det endda været slik en syrlig grinebiter som rektor hjemme. Men denne var saa rent urimelig hyggelig han.

[7] Aa ja, skidt. Richard var nu kommet i fjerde ialfald. Men sandt for dyden skulde han ikke faa læse da!

Jørgen kom drivende ind i værelset med hænderne i bukselommerne og luen i nakken.

Richard saa op fra kongerækkerne. Han hadde en tæft av hvad det var Jørgen hadde gjort.

«Fjerde,» sa Jørgen.

Richard blev mørkerød av glæde. Han aapnet munden for at spørre. Men mor stod alt i døren. Og Richard fik et spark paa skinneleggen, som ikke var til at ta feil av.

«Begge to fjerde middel, mor,» forkyndte Jørgen.

«Saa morsomt at dere blir sammen, gutter. Det vil far bli glad for,» sa mor. «Vil dere komme ind og faa litt eggedosis? Vi skal spise senere idag.»

«Du er en hæderspascha, mor,» erklærte Jørgen. Eggedosis kunde han spise til alle døgnets tider.

Bakefter fik Richard forklaringen. Og avla taushetsløfte – i sin egen interesse.

«Du er en knop,» sa han og klemte Jørgens haand. Litt generт. For synlige beviser paa venskap bruktes ikke.

«Men jamen skal du læse ordentlig, gut,» sa Jørgen.

[8] Og Richard lovte, at han skulde læse til han sprak. Og Richard læste.

I en hel maaned rørte han ikke violinen. Og da opgjørets dag kom, var Richard bare litt under middels. Saa godt hadde han aldrig faat før.

Men saa én dag hadde mor og far selskap. Og rektor var der. Og der blev en beklagelse over at rektor ikke hadde sin violin med sig. Richard hentet sin. Og rektor spilte. Richard sat i kroken bak blomsterbordet og hørte paa med lysende øine. Og Jørgen kjedet sig jammerlig. For Jørgen var av den mening at al musik var «bare no tøis».

Rektor roste violinen. Og saa maatte Richard spille. Og rektor roste ham ogsaa.

Men fra den dag spilte Richard stadig. Og det gik stadig nedover med hans boklige lærdom. For naar rektor selv spilte violin, saa!

Det hjalp ikke alt hvad Jørgen strævde og skjeldte. Ved maanedens slut var Richard den næstdaarligste i klassen. Og da en maaned til var gaat, var han den *aller*daarligste.

Saa en eftermiddag møtte Jørgen rektor oppe ved utsigten.

«Ja. Er det nu dig eller din bror?» spurte rektor og smilte.

«Det er – min bror,» storlo Jørgen. Han [9] visste godt at rektor interesserte sig specielt for Richard for violinens skyld.

«Naa. Saa det er din bror. Det vil altsaa sige Jørgen. Du er ikke netop hvad jeg vil kalde en dum gut, min kjære Jørgen,» sa rektor, fremdeles smilende.

Jørgen rødmet. Det var ikke rektors vane at sige saapas.

«Men saa har jo Richard sin musikalske begavelse. Saa det var jo retfærdig at du ogsaa fik – *litt*.» Rektor knep det ene øie sammen og myste ned paa Jørgen. Han kjendte godt Jørgens tanker om musikken.

«Se saa. Nu sætter vi os her, mester Jørgen. Der er nemlig en ting jeg gjerne vilde snakke med dig om. Angaaende din bror.»

Jørgen blev het. Nu kom det. Nu hadde rektor naturligvis skjønt at det ikke hang rigtig sammen. Isch, den Richard som ikke kunde læse saapas at han ikke bragte Jørgen i uleilighet!

«Sig mig,» sa rektor, «hvad er der i veien med Richard? Den første maaned var han jo en taalelig flink gut. Men de to sidste har han været rent elendig. Lærerne klager. Og jeg maa sige jeg sporer ogsaa en sterk nedgang i mine egne fag. Hvad er der iveien?»

«Violinen,» svarte Jørgen lettet. Det var [10] altsaa ikke *det*. «Og saa har han litt tungt for at lære.»

«Violinen?» sa rektor grundende – «ja, saa har kanske jeg min del av skylden. Jeg har jo opmuntret gutten til at spille. For han er utvilsomt en begavelse. Men – han har jo spilt før ogsaa? Og han var da saa flink i begyndelsen. Til prøven især anden gang.»

Jørgen sat som paa glør og saa ikke op.

«Du vil forstaa,» fortsatte rektor, «at det er kjedelig for skolen – og for mig, at en flink gut blir daarligere under min veiledning. Du er jo en fornuftig mand, Jørgen. Kunde du ikke hjælpe din bror litt?»

Jørgen skammet sig som han aldrig i sit liv hadde gjort. Her sat verdens hyggeligste rektor og hadde den mest ubetingede tillid til ham. Og plaget sig selv, fordi Jørgen hadde narret ham. Nei. Det gik ikke længere. Det fik gaa som det vilde. Jørgen *maatte* sige det.

Han tok et tak i snippen – den var blit saa rent for trang og rømmet sig og sa fort:

«Richard har været daarlig bestandig. Det var mig som fusket.»

Rektor saa op. Uforstaaende og spørgende.

«Det var mig som blev prøvd anden gang. Istedenfor Richard. – Richard visste ikke [11] om det, før bakefter,» skyndte Jørgen sig at tilføie.

Rektor svarte ikke.

Jørgen sat fremdeles og saa ned. Han kjendte sig mere og mere uvel. Endda han igrunden var glad for at han hadde sagt det.

Rektor sa fremdeles ingen ting.

«Vi har altid gaat i samme klasse. Og det er lettere at hjælpe'n naar vi gaar sammen,» sa Jørgen forknyt – «hvis ikke jeg læste me'n, saa læste'n aldrig filla.

Og derfor tænkte jeg at – at – –»

«At hensigten helliger midlet, din jesuit,» sa rektor.

Han var saa lystig i stemmen – og la sin arm rundt Jørgens skulder. «Jo, du er mig en fin kavaler! Føre en gammel rektor bak lyset paa en slik intrikat maate! Men. Fordi du nu har fortalt mig det. Og fordi – ja av en del andre grunde ogsaa – skal jeg la naade gaa for ret. Men paa én betingelse. Paa én betingelse, mester Jørgen. Richard skal ikke være den daarligste i klassen oftere. Hvordan du vil greie saken overlater jeg til dig.»

Rektor reiste sig. Og Jørgen stod op og tok rektors haand og sa «tusen tak». Han følte at rektor kunde bede ham om hvad det skulde være, – saa vilde han gjøre det. Der [12] foresvævet ham noget om at brænde sin høire haand – som Mucius Scævola – hvis dette kunde redde rektor fra et eller andet.

De gik sammen indover til byen. Og snakket om andre ting.

Da rektor sa farvel ved sin gatedør, gav han Jørgen haanden og sa med sit aller bedste smil: «Næste gang jeg spør om det er dig eller din bror, kan du svare at det er dig.»

Maria Stuart paa byfogdens loft

Der skulde spilles komedie paa byfoged Leinemanns loft. Byfoged Leinemanns loft var altid skuepladsen, naar noget skulde foretages indendørs.

Det var Maria Stuart i Skotland som skulde opføres.

Teaterchef og sceneinstruktør og indehaver av stykkets hovedrolle var Lilli Leinemann – lyskrusete, firskaarne Lilli Leinemann, ogsaa kaldt «Pluggen», som – i forening med sine to venner, politimesterens Otto og kommandørens Tom regjerte hele byens ungdom – paa tretten aar og derunder.

Da nyheten om komedien spredtes over pikeskolen og latinskolen, meldte der sig et uhyre antal skuespillere av begge kjøn og av alle aldre. Og teaterledelsen engagerte i flæng – et antal hoffolk og soldater som visselig aldrig har været set i Maria Stuart.

[14] For byfogdens loft var rummelig. Og jo flere som var med og spilte, des flere forældre kom og saa paa, sa den praktiske teaterchef. Og billetpriserne var fem øre pro persona. Og tre for staaende.

Efter hvert som prøverne skred frem, savnedes mere og mere av byfogdens bohave. Og da kostymeprøven skulde være, forsvandt pludselig de aller utroligste klædningsstykker fra byens fædre og mødre og tanter.

Dronningen selv optraadte i bedstemors fløilscape og mamma Leinemanns gamle, grønne silkeskjørt, opheftet med kasserte balblomster.

Otto, jarl av Bothwell, hadde skottelue, Stina pikes rødrutete sjal og politimesterens svømmebukser.

Hofdamerne møtte i de merkeligste og mest straalende toiletter – med slæp og perler i haaret. Og lorderne kom i hvite turndragter, med hvite baretter – sydd av de respektive lorders søstre. De hadde kulsorte barter – sværtet med kork.

Doktorens Rizzio, krøblingen, hadde en papæske bundet paa ryggen under sin mors kasserte regnslag, som var fiffet op med en krave av utklippet papir fra spiskammerhylden. Han hadde ordre til at klæ sig saan at hans klær kunde dolkes.

[15] Der var Delikatesse-Mortensens John Knox enkel og puritansk – i Delikatesse-Mortensens sorte søndagskjoleskjørt.

Og endelig var der Tom Darnley med sort fløilslue og tantes perlecape flot heftet paa skulderen – over sine mørkeblaa søndagsklær. Og med en gammel kaarde ved siden. Darnley antydet forresten at han først vilde optræde i sin fulde glans paa selve forestillingsdagen.

Saken var nemlig den at Darnleys søster Agga var i besiddelse av et par attraaværdige høirøde uldbukser – til bruk paa ski om vinteren. Darnley hadde anmodet om at faa dem utlaant. Men Agga hadde bestemt negtet at la sine skibukser optræde paa brædderne – «for alle veninderne *vet* at jeg bruker røde,» sa Agga, «og desuten vilde de bare bli ødelagt.»

«Ja. Vi kan vel ikke undgaa at se dem. Slik som *du* gaar paa ski,» svarte Darnley. Agga kunde ha godt av at faa *det*, naar hun var saa tver!

Agga snøftet og vendte Darnley ryggen. Dermed var enhver videre forhandling om de røde utelukket.

Men Darnley gav ikke tapt. Aggas røde uldbukser vilde seierrik kunne ta kampen op med jarlen av Bothwells svømmebukser. Han [16] *maatte* ha dem. Og saa nedlot Darnley til at paakalde sin svorne ven, gamle Malla barnepikes, assistanse.

Malla sat i pikeværelset og duret paa maskinen, da Darnley slentret ind med sit eftasvælsmørbrød i haanden. Han slængte sig op paa bordet og begyndte at fortælle om forestillingen. «Jeg burde forresten ha røde bukser, Malla. Det vilde være flot, ser du. Tror du ikke, Darnley hadde røde bukser?»

Jo, Malla som ikke hadde mere anelse om Maria Stuart end om Arkimede's lov, var overbevist om at Darnley hadde røde bukser.

«Men, hvor skal jeg faa nogen fra da, Malla? Kan du sy til mig? Eller – eller vet du om nogen som jeg kunde faa fat i?» spurte Darnley diplomatisk.

«Laan Aggas skibukser vel» sa Malla. «Dem er vist litt for vide bak, men jeg kan snurpe dem isammens for dig.»

«Jamen jeg har spurt Agga. Og hun vil ikke laane mig dem. Hun tør ikke, skjønner du vel, – for skibukserne hendes er for kjendt. Agga gjør jo ikke andet end dætte, naar hun gaar paa ski, vet du vel,» oplyste Darnley.

«Aa jomen kunde Agga gjerne laane dig bukserne, jo,» sa Malla. «Det er altid saa mye konster med Agga.» Malla var gladest i Tom.

[17] «Ja, synes du ikke det er lompent? Endda det var mig som fik det til at Agga skulde være orkester. De vilde ikke ha hende med, fordi hun altid blir fornærmet og ødelægger alting.»

«Aa hvem skulde Agga være, sa du?» spurte Malla.

«Orkester.. Musik, skjønner du. Hun skal sitte tilhøire for scenen – indi byfogdens styrtebadsomhæng, med en stor spilledaase.»

«Agga skal sveive, hu da?» sa Malla. *Det* instrument kjendte hun.

«Ja. – Men du Malla, kunde ikke du faa fat i buksen til mig, du da?» prøvde Darnley.

«Jo. Du vet jeg kunde vel altid det. Men hjælpe mig saa vild Agga blir paa mig,» sa Malla eftertænksomt. «Forresten saa hænger dem i klæskottet hendes. Den vesle dørna bak senga hendes. Nøklen staar i. Agga er just og spiller naa, vet du.»

Darnley var alt ute av døren. Og en liten stund efter sat Malla og sydde ind de høirøde baade for og bak.

«Tak skal du ha, Malla. Jeg skal snakke med teaterchefen. Jeg tror sikkert jeg kan skaffe dig fribillet. Og det er en stor udmerkelse, vet du,» sa Darnley, da Malla var færdig.

[18] Og Malla lovte at ta den bedste kjolen paa sig – og klappe alt hvad hun var istand til. Det var fra begge sider underforstaat at det specielt var Darnley hun skulde klappe for.

Forestillingsdagen oprandt.

Teppet skulde gaa op præcis klokken seks. Teppet bestod av de unge Leinemanners samtlige sengetepper, som var sydd sammen og gik i ringer paa en staaltraad, saa det i en fart kunde trækkes tilside av en av skuespillerne. Denne tillidspost beklædtes av en av de yngre Leinemänner.

Billettører var den alleryngste Leinemann og jarlen av Bothwells bror, assisteret av tre av de yngste skuepillerinder som ikke kunde anvendes paa anden maate.

Klokken fem begyndte alt de staaende at indfinde sig. Det var væsentlig refuserte subjekter fra begge skoler. Teaterchefens hjerte blødde over at maatte sige nei til nogen. Men byfogdens loft hadde jo ogsaa sine grænser.

Fra tilskuerne begyndte at komme var teppet uavbrutt i en bølgeagtig bevægelse – og i sprækkerne slos hænder og hoder om pladsen.

De sittende pladser var forlængst beslaglagt av skuespillerne – for deres respektive paarørende. Og overalt stod der smaa hvite papirlapper, [19] med tydelig navn paa, sat fast med knappenaaler paa sætet. De to første rækker sat makelig paa stoler fra hele det Leinemannske hus. Bakenfor hadde jarlen og lorderne slaat op bænker.

Hele første række og en stor del av anden var optat av honoratiores – paarørende av de fornemste rollers indehavere.

Der var mamma og pappa Leinemann, som hadde fribilletter – for velvillig utlaan av lokale. Der var jarlen av Bothwells far, politimesteren, som ogsaa hadde fribillet, – fordi politiet altid hadde fribillet, sa jarlen. Til gjengjæld hadde jarlen hvervet tre betalende tanter og en ditto onkel.

Der var Delikatesse-Mortensen, gul og fet og høitidelig. Der var Rizzio's talrike familie, som var for voksne til at være med at spille. Og ytterst paa første bænk – like ved orkestrets plads – sat Darnleys syvaarige bror, Jens, og Darnleys jevnaldrende fætter, Paul, som var fornærmet over at være blandt de refuserte – og gamle Malla barnepike.

Klokken seks var teatret fyldt til sidste plads.

Billettørerne forsvandt bak teppet for at fremvise indtægten – en hel tallerken med kobberpenger. Øieblikkelig reiste der sig en høirøstet meningsforskjel bak kulisserne – om anvendelsen [20] av denne kapital. Endelig blev der stille.

Lord Stuarts yngre bror gik frem og tilbake blandt publikum med en botaniserkasse, fyldt med sukkertøi, paa maven, og ropte: «Fekt!» – «Fekt!» Paa prøven hadde han i al uskyldighet sagt «konfekt». Men teaterchefen og jarlen av Bothwell erklærte at de *selv* hadde hørt at i rigtige teatre sa de bare «fekt».

Orkestret begyndte.

«Den sidste rose» blev avliret under taushet. Og fik stormende applaus. Orkestret stak hodet ut av byfogdens badeomhæng, – bøide sig og takket for applausen – rød og straalende.

Saa var der en forskrækkelig traak av føtter bak teppet. Teaterchefens stemme kommanderte en, to, tre. Og saa gik teppet op – eller tilside – for menuetten.

Det var en française efter alle kunstens regler. Den blev danset gravitetisk og feilfrit – skjønt scenen var saa fuld av agerende at de næsten ikke kunde komme forbi hverandre.

Teaterchefen hadde først bestemt sig for lanciers. Men alle de mandlige skuespillere hadde protesteret. Og saa blev det française.

Dansen førtes til ende uten andet uheld end [21] at en av hofdamerne mistet skjørtet, snublet og rev sin vis à vis med sig i faldet.

Men damen hadde aandsnærværelse nok til at danse videre i sit korte graa underskjørt, hvilket indbragte hende bifald for aapen scene.

Efter menuetten blev der klappet voldsomt av alle – undtagen av Delikatesse-Mortensen, som ikke syntes hun hadde noget med at klappe, før John Knox viste sig.

Samtlige dansende bukket – og slos om at komme nærmest publikum.

Teppet gik ned.

Stykket spiltes efter dronningens og jarlen av Bothwells hukommelse – for de hadde set stykket. Men de erklærte begge at der var en masse som det var rent unødvendig at ta med. I det hele tat spilte det mindre rolle hvad de andre skuespillere sa og gjorde, naar bare dronningen og jarlen av Bothwell kom til sin ret.

Derfor optraadte ogsaa jarlen alt i begyndelsen av første akt – og førte dronningen i menuetten.

Der hadde været skarpt ordskifte mellem dronningen og Darnley i den anledning. For Darnley hadde netop *læst* stykket.

Til straf blev Darnleys indtrædelse paa scenen forlagt til langt ut i stykket. Darnley [22] var rasende. Og lot sig ikke forsone, for teaterledelsen gik ind paa at la ham

personlig myrde Rizzio for aapen scene.

Stykket gik sin gang. Man var naadd til mordcenen.

Dronningen og Rizzio sat ved byfogdens gamle pipebord og drak saft og vand av sølvbægere – de yngre Leinemänners daabsgaver.

Da brøt Darnley ind – mottat med kraftig haandklap av Malla barnepike. Han svinget kaarden og ropte til Rizzio:

«Usle træl! Forbered dig til døden.»

Dronningen reiste sig og stillet sig med kongelig holdning og utbredte skjørter foran Rizzio som la sig paa knæ bak hende og holdt i hendes kjole. Darnley forsøkte forgjæves at ramme Rizzio. Han støtte om sig med kaarden og utstøtte de frygteligste trusler mot denne forræder og usling. Tilslut kom Darnley og dronningen i veritabelt haandgemæng, som endte med at dronningen til sin forargelse uten videre blev løftet op paa bordet. Og Darnley gjennemboret Rizzios pukkel saa det knaset i papæsken. Rizzio strakte sig øieblikkelig ut paa gulvet og var stendød. Dronningen hoppet ned av bordet og vred teatralsk sine hænder. Og Darnley traadte frem og bukket for publikum.

[23] Og publikum, anført av Malla barnepike, belønnet hans heltebedrift med vedholdende bifald. Publikum opførte sig i det hele tat mønstergyldig under hele forestillingen. Paa én undtagelse nær. Darnleys syvaarige bror Jens.

«Tom har Aggas bukser allikevel,» hvisket Jens til fætter Paul.

«Skynd dig og sig det til Agga,» sa fætter Paul med et skøieragtig blink i øiekroken.

«Skal jeg sige det naa med det samme?»

«Ja. Rop saa høit du kan. Ellers hører hun det ikke indi forhænget,» sa fætter Paul.

Og med det samme ovationerne for Darnley hadde lagt sig, skar en spæd, klar stemme gjennem:

«Agga, Tom har tat bukserne dine!»

Almindelig latter og fnisen blandt publikum.

Fort som lynet kom et hode ut av byfogdens styrtebadsomhæng. Og et øieblik efter stod orkestret in corpore paa scenen og halte den fortjamsede Darnley med sig ind

bak kulisserne.

Dronningen skyndte sig efter. Og der blev et vældig skraal og skrik. Og over alle hørtes orkestret, som hele tiden gjentok: «Giv mig bukserne mine straks.»

[24] Skuespillerne delte sig i to partier. Der var en overdentlig stor majoritet *for* Darnley. Spetaklet bak scenen blev værre og værre. Og stemningen paa tilskuerpladsen blev muntrere og muntrere. De staaende hylte av begeistring. Der var ikke ørenslyd.

Endelig var der et lyst hode blandt skuespillerne som fandt paa at gi ordre til at teppet skulde gaa ned. Men en stund efter blev det løftet litt tilside. Og ut av scenen marsjerte den fornærmede minoritet – i sit daglige antræk. Det var orkestret selv. Orkestrets svorne veninder, tre av hofdamerne. En del mindreaarige soldater som kommandertes av bemeldte hofdamer. Lord Stuart som var blit uvenner med dronningen, fordi han mente sig tilsidesat for jarlen av Bothwell. Og John Knox som var fornærmet og ulykkelig, fordi Darnley i sin mordlyst hadde gjort en flænge i Delikatesse-Mortensens søndagsskjørt.

Minoritetens bortmarsj ledsagedes av haandklap og bravorop fra mængden.

Omsider gik teppet op igjen. Der var blit stille bak kulisserne. Teaterchefen traadte alene frem og meddelte at paa grund av sygdomsforfald blandt skuspillerne maatte desværre forestillingen avbrytes. Men for at publikum ikke [25] skulde føle sig forurettet, vilde Rizzio og jarlen av Bothwell avholde en brytekamp.

Publikum jublet. Og fulgte med spændt opmerksomhet kampen. Og da Rizzio som hadde efterlatt sin pukkel bak kulisserne, tilslut la den tapre jarl av Bothwell i bakken, blev begeistringen grænseløs.

Teaterchefen kom frem og sa at nu var forestillingen slut. Og Rizzios far, doktoren, reiste sig og takket teaterstyrelsen for denne utsøkte kunstnydelse. Han haabet at de optrædendes helbred snart vilde være saavidt restitueret at forestillingen kunde gjentages uten avbrytelse. Og saa gik teppet ned for Maria Stuart i Skotland.

Sidste akt utspiltes av Darnley alene med akkompagnement av orkestret – i kommandørens spisestue.

Skjegten til Tobias Gyldenlak

Det blaaste forfærdelig. En ren storm.

Takstener fløi av husene og knustes mot brostenene. Baater drev tilsjøs.

I amtmandsgaarden laa Jon vaaken og hørte paa trærne daske mot ruterne og kradse opover væggen.

Han laa med vidtaapne, rædde øine.

Bare Tomas hadde fortøiet baaten til Tobias godt nok!

De hadde gaat ut til Tobias igaar, han og Tomas Lyness, for at faa laane baaten – som de pleide.

Men Tobias hadde ikke været hjemme. Og saa hadde de tat baaten uten videre. Og Jon hadde skyndt sig opover og overlatt til Tomas at fortøie baaten. Endda han visste at Tomas var «e kløne». Men hvem kunde vite at der skulde bli en slik forrykende storm?

[27] Tænk om skjegten drev tilsjøs! Og gamle Tobias som ikke eide andet i verden end den skjegten og de to barnebarna.

Jon laa og vred sig. Tilslut sovnet han utpaa morgensiden, da vinden stilnet.

Da han vaaknet, skinte solen, og det var næsten stille. Bare sjøen gik høit endnu.

Jon labbet paa bare ben bort og heldte sig ut av vinduet. Det var umulig at se rundt odden om Tobias's baat laa der. Men var den drevet tilsjøs, kunde han kanske faa øie paa den.

Nei. Han saa ingen baat. Og selv om ulykken skulde ha været ute, saa hændte det jo at folk fik farkosterne sine igjen.

Jon var meget lettere tilsinds nu, naar det ikke var nat længere. Isch. Alting var saa leit om natten, saa!

Han kom i klærne i en fart. Og sat og verket ved frokostbordet. For mor hadde sagt at enten skulde han bytte snip – eller ogsaa skulde mor klippe den han hadde paa sig i kanten naar hun hadde spist.

Uf. Den orntliheta til mor!

Og saa inderlig sent som mor spiste idag. Bare snakket om saa meget unødvendig tøv med far. Bare paa ert. Bare for at dra det ut naturligvis.

[28] Endelig slap han fri.

Han trev luen og hoppet gatetrappen ned i ett sprang. Og sprang hele gaten nedover. Over bordstabelen paa Bøyesens tomt. Forbi to–tre lave huse med myrter i vinduerne. Og stod utenfor den vesle haven til Tobias Gyldenlak.

Tobias sat ikke og skrævet paa bænken og røkte og snakket med sig selv – som han pleide. Han var visst ute.

Jon snek sig forbi huset – for at se om baaten laa paa sin plads bak syrénbuskene. Men med det samme han passerte kammersvinduet, banket Tobias paa ruten indenfor.

Jon maatte ind først. Han skalv over hele kroppen.

Derinde laa Tobias utbredt paa bordet og sigtet bortover et papir som var fuldt av tykke, kludrede bokstaver. Og uophørlig dyppet han pennen i et blækhus fuldt av sortagtig grøt.

Tobias's røde ansigt med det krøllete, hvite haar og skjeg rundt, som ellers pleide at straale som en sol, saa bekymringsfuldt ut.

«Er – er noget iveien?» spurte Jon beklemt.

«Sjegta er dreven a,» svarte Tobias mørk, «Og saa væl som æ fortøide han igaarmorrest. [29] Men venteli har none fingerert me han.»

Hadde Tobias set paa Jon, vilde han visst ikke ha været i tvil om hvem som hadde «fingerert me han».

Men Tobias holdt netop paa at tørke det skrevne i solen og saa en anden vei.

«Du finder den nok igjen,» trøstet Jon med lav stemme.

Han var ikke istand til at faa sagt at det var ham og Tomas som hadde brukt skjegten.

«Finner han? Aanaamen! Ja visst maa han finnest,» sa Tobias skraasikkert, «aa skulde saa mæ og barnane tel Syverine leve uda? Æ sitter just og skriver en aventessemang at sjegta er mi.»

Han rakte papiret til Jon. Der stod: Sjegta er dreven a bedes bringt tel tobias olsen gylenlak blaamalet invendis.

«Men – men du liker jo ikke at de kalder dig Gyldenlakken. Hvorfor skriver du det da?» spurte Jon.

«Barestens for en tydelighets sjyl, begriber du væl. Di bringer gjerne baaden tel Tobias Olsen opi Heia,» sa Tobias – stolt over sin omtænksomhet. «Trur du aventessemangen koster mere?»

[30] Han halte frem en halvkrone oversmurt med tobakssaus.

Nei. Det trodde Jon ikke. Og han tilbød sig at gaa op i redaktionen med det. Glad over at slippe fri. Og over at kunne gjøre litt for at berolige sin samvittighet.

«Aaja. Aaja. Det har regti vort e straffens ti' for mæ de sidste to aarane,» sa Tobias tungt. «Først mista æ kona. Og saa katen. Saa var det ho Syverine. Og naa er det sjegta. Det er ikke saa farli med mæ. Men det er de to barnane tel Syverine.»

Der ruslet to taarer nedover Tobias's sprængrøde kinder og blev borte i skjegget.

Jon kjendte en klump i halsen, han ogsaa. Han orket ikke at være der længere.

«Det er bedst jeg gaar med avertissementet med det samme,» sa han, «jeg skal komme igjen.»

Og saa smatt han ut av døren.

Han gik langsomt. Han kunde ikke huske han nogen gang hadde været saa lei av sig. Hvis ikke baaten kom tilrette igjen, hadde Tobias ingen ting at reise paa fiske med. Han kunde gjerne suite ihjel, Tobias. Og hvad vilde far sige, da! For det kom nok op at det var ham og Tomas som hadde brukt baaten. Naar det var noget som var rigtig [31] leit, saa kom det op straks, naturligvis. Slik var det støt. De fik vel se at skaffe Tobias en baat igjen. Men sparebøssepengene rakk nok ikke saalangt. Og bankboken som far satte fem kroner i hver maaned, var ikke at tænke paa engang.

Naar bare ikke Tobias hadde graatt! Det var saa svinagtig ekkelt, naar nogen graat, saa.

Uf, den fommeln, Tomas!

Jon stod paa trappen hos Lyness og ringte paa.

Tomas kom ut og aapnet.

«Baaten til Tobias er drevet tilsjøs. Du er et elendig kjon til at fortøie,» var den hilsen, han blev mottat med.

Tomas Lyness's lyseblaa øine blev næsten hvite. Han saa aldeles vetskræmt ut.

«Æ mener du er rispanes! Ved han det er vors?» sa Tomas Lyness.

Tomas Lyness var indfødt.

«Nei. Tobias vet ikke det er os. Men vi maa skaffe Tobias en baat igjen,» sa Jon bestemt.

«Vi?»

«Tomas Lyness's mund stod paa vid væg av forbauselse. Hadde han kunnet skaffe tilveie en baat, hadde han nok skaffet sig en selv for længe siden.

[32] De drog sammen op til avisen og fik avertissementet ind – med en del ændringer.

Saa gik de ned paa konsul Rosengrens brygge og satte sig ytterst ute og saa paa manæterne og spekulerte paa hvad de skulde foreta sig for at hjælpe Tobias.

Tomas mente de kunde vente og se om baaten kom igjen. Men Jon sa at det hadde jo været nordenvind, og den hadde nok tat skjegten ret tilhavs, saa det var likesaa godt de fandt en utvei med det samme.

Baatmanden paa konsul Rosengrens kutter kom roende.

«Skal «Bølgen» ut idag?» spurte Jon.

«Nei. Æ skal op til Valleland og høie. Kunsulen tar vors didop allesammen naa. Guttane mine skal did ossaa. Di vil gjerne faa sig en liden sjelling, ser dere,» sa baatmanden og vagget opover bryggen.

Jon sprang op og knipset i fingrene.

Han satte efter baatmanden. De blev staaende og snakke en lang stund. Jon regnet paa fingrene. Og baatmanden nikket.

Saa ropte Jon paa Tomas og snakket ivrig med ham. Og saa ruslet alle tre opover gaten.

En stund efter stod to gutter indenfor døren i konsul Rosengrens private kontor. Hete i kinderne stod de og dreiet luen mellem fingrene. [33] Konsulen reiste sig fra pulten og kom bortover mot dem. Stor og tyk med et velvillig smil paa det røde, skjegløse ansigt. Han gik i skjortærmer – og tørket sig med lommetørklædet over panden. Det var svært varmt.

Gutterne bukket.

«Goddag gutter,» sa konsulen. «Hvad kan jeg staa til tjeneste med?»

Konsul Rosengren var like høflig mot alle mennesker, enten de var gutter eller bedstefædre.

Han saa litt nøiere paa dem.

«Men er det ikke Jon Marup? Har du kanske noget bud til mig fra din far?» forsøkte konsulen at hjælpe dem. Han saa de var generte.

Jon rystet paa hodet. Han saa paa Tomas Lyness. Men opgav at faa nogen hjælp fra den kant.

Saa satte han øinene paa konsul Rosengrens tykke guldurkjede og sa, saa fast han kunde:

«Vi vilde bare spørre om vi kunde faa arbeide med høiingen paa Valleland. Johnsen paa «Bølgen» sa at konsulen trængte folk der.»

Konsulen saa forbauset ut. Han forstod ikke ganske. [34] Det varte en stund før han svarte:

«Arbeide paa Valleland? Jo, det kunde nok gaa an. Jeg skal selv derop i eftermiddag, saa dere kan følge med da. Dere er velkomne som mine gjester. Men hvem er den anden unge herre?»

«Tomas Lyness,» svarte Tomas – neppe hørlig.

«Søn av tolderen? Ja saa. Ja, jeg glæder mig til at gjøre herrernes nærmere bekjendtskap. Saa dere har interesse for landsstel?» sa konsulen. Han saa ut som om han moret sig.

Jon rømmet sig.

«Vi vilde gjerne gaa som arbeidere. Og ha dagløn.» Han var svært flau. Og snakket hele tiden til urkjedet.

«Naa saaledes,» sa konsulen. Han trak paa smilet, «Tør man spørre hvad fortjenesten skal gaa til? Sjeldne frimerker – eller fugleegg – eller hvad?»

Konsulens ansigt trak sig ut i bredden, saa øine og næse og mund bare saa ut som streker paatvers. Konsulen hadde selv været en gut som blev holdt meget knapt med lommepenger av gamle konsulen.

Jon saa op. Der var kommet slik tryghet over ham ved konsulens sidste bemerkning. [35] Konsulen var altsaa en real kar som det gik an at snakke med. En som skjønte gutter.

«Vi skulde kjøpe en skjegte,» svarte Jon.

«En skjegte? Det var et storartet foretagende. Dere maa arbeide meget for at tjene til en sjegte,» sa konsulen, «men dere har vel pludselig opdaget at det gaar ikke an at leve, hvis dere ikke faar en skjegte. Jeg synes jeg husker det pleide være saan.»

«Den skulde være til gamle Tobias Gyldenlak. For det var vor skyld at hans drev tilsjøs inat. Vi hadde tat den uten lov og fortøiet den ilde,» sa Jon og saa konsulen i ansigtet.

Det var saa svært let at sige alting til det store, blide ansigtet.

«Det var mæ som fortøide han daarlig,» hvisket Tomas Lyness med fortvilelsens mod. Naar Jon sa «vi», saa kunde da ikke Tomas være saa daarlig at han ikke sa det var ham. Skjønt han var saa livende ræd. Gutterne paa skolen sa at Tomas var «en pyse».

Jon saa anerkjendende bortpaa ham. Han visste nok hvad det kostet Tomas at sige saa meget.

Konsul Rosengren stod og saa fra den ene til den anden. Tilsidst blev hans øine hængende [36] ved Jons bestemte ansigt. Han var blit alvorlig, konsulen.

«Forholder det sig slik? Ja, saa er det jo ingen tid at spilde. Det er altsaa en avtale at dere følger med op ikveld. Det er netop saanne folk jeg har bruk for,» sa han, – «men har dere sagt fra hjemme?»

Nei. Det hadde de ikke gjort. De saa litt trykket ut. «Det er kanske likesaa godt, *jeg* ringer op til amtmanden og tolderen og spør om dere kan faa være paa Valleland en stund. Og saa nævner vi foreløbig ikke noget om at dere har tat tjeneste,» smilte konsul Rosengren.

«Tak,» sa gutterne bare. Men det mørke og det lyse par øine sa meget mere.

Hos amtmandens og tolderens blev der jo litt forundring. De visste ikke at Jon og Tomas kjendte konsulen saa godt. Men tilladelse fik de. Og til fastsat tid møtte de op utenfor konsulens bolig med hver sin rypesæk paa ryggen. Der hadde været meningsforskjel mellem amtmandinden og Jon angaaende pakningen. For amtmandinden kunde ikke forstaa hvorfor de *aller*styggeste klærne skulde være med. De næststyggeste var ilde nok at ta med til fremmede, de. Men Jon fik tilslut de styggeste med.

Tomas hadde ingen mor, saa han pakket selv.

[37] Saa hyggelige dage som de to næste hadde Jon og Tomas aldrig hat. Endda de arbeidet hele dagen i sit ansigts sved. Men om kvelden efter arbeidstid badet de med konsulen i Vallevandet. Og bakefter sat de paa verandaen og snakket med konsulen og spiste jordbær og fløte.

Og saa sov de som stener i en svær omhængsseng, helt til de blev vækket med kaffe og kaker om morgenen.

Aajo. Det var ikke værst at være arbeidskar paa Valleland. Men om aftenen den andre dagen, da posten kom, var der brev «til jon og tomas adres amtman».

Brevet lød.

«Mangfoldis tak for baaden, æ har prøvd han og det er en guds løkke for mæ at den andre drev a for denane er den finaste sjegta i byn men aa har dere faat han fra. Med flitig hilsen fra Tobias.

ps dere er de greiaste gutter æ kjenner.»

Jon og Tomas glodde paa hverandre. De forstod ingenting.

Konsulen sat og saa paa dem.

«Jeg faar kanske hjælpe litt paa begripelsen,» sa han. «Jeg tænkte det var bedst for Tobias at faa baaten snart, og saa sendte jeg en ut til ham, før vi reiste herop. Fra [38] dere naturligvis. Det kan vel bli det samme for dere om dere har faat betalingen paa forskud?»

Jon og Tomas sa ingen ting.

De gik bare bort og tok konsulen i haanden og saa paa ham.

Og konsulen blev i slikt urimelig godt humør, endda han prøvde at sætte et rigtig bistert ansigt op.

Da gutterne hadde lagt sig om kvelden, reiste Jon sig op i sengen.

«Tomas. Naar jeg blir voksen, vil jeg bli konsul,» sa han.

«Æ ossaa,» svarte Tomas Lyness.

Bymusen og fjeldmusen hos bedstefar

Bymusen og fjeldmusen kaldte bedstefar dem. Bymusen var tynd og skjær med hvit hud, slapt, lyst haar og øine saa blaa som forglemmigeier.

Hun trippet sirlig omkring i hvite, broderte kjoler og brune sko – paa verdens tyndeste legger. Og hadde svært let for at graate.

Hun var sendt til bedstefar for at faa sjøbad og «komme sig».

Fjeldmusen var liten og fast. Og brun som en nøtt. Hun hadde spillende, grønne øine og tykt, brunt haar. Og gik i omsydde blaatøiskjoler og sko som brødrene var vokset fra. Gik gjorde hun forresten ikke. Hun danset, hoppet eller sprang.

Hun skulde lære eksersis hos bedstefar. For hjemme huserte og regjerte fjeldmusen som hun selv vilde.

«Vi har bare to ting likt,» erklærte fjeldmusen, [40] da hun havde været sammen med bymusen den første dag, «det er navnet vort og bedstefar.»

For musene var kusiner. Og hette begge to Petra efter bedstemor.

Bymusen kom først.

Bedstefar hadde selv været inde i byen og hentet hende, forat hun ikke skulde reise alene paa dampbaaten. For bymusen var eneste barn og svakelig.

Fjeldmusen kom reisende ganske alene med jernbanen. Hun var vant til at passe baade sig selv og sine to smaa brødre. Til gjengjæld blev hun av de to ældre behandlet fuldstændig som deres likemand.

Bedstefar og bymusen og Hans kusk var paa stationen for at hente hende.

Før toget var helt stanset, hoppet en liten, brun person ut og styrtet bort og omfavnet bedstefars knæ.

«Her er jeg, bedstefar.»

Fjeldmusen var altid vant til at bli mottat med begeistring.

«Goddag, goddag, jenta mi. Velkommen, velkommen,» sa bestefar. «Hvor har du tøiet dit?»

«Tøiet? Aa, det kommer en mand med. En snild mand,» svarte fjeldmusen, og galoperte [41] tilbake til kupéen hvor en statelig, ældre herre kom ut, slæpende paa en slitt haandkuffert.

«Nei, goddag, goddag, statsraad. Er du paa disse kanter?» spurte bedstefar.

«Nei goddag, gamle ven. Jeg skal nok videre, jeg. Det er bare din datterdatter som naadigst har antat mig som bybud,» lo statsraaden.

«Ja, han har været saa snild. Og git mig brus og kaker paa en station. Og saa sa jeg han kunde gjerne bære ut kufferten, saa slap du, bedstefar. For du er saa gammel,» oplyste fjeldmusen.

«Ja, en slik kompliment vet du jeg ikke kunde staa for,» sa statsraaden. «Man faar nok vogte sig for at bli bedstefar. For saa blir man straks meget ældre end sine jevnaldrende.»

De to herrer fik sig en passiar, mens fjeldmusen og bymusen iagttok hverandre paa avstand.

Statsraaden lovte at bli over en dag, naar han reiste tilbake igjen. Og saa fløi toget videre med fjeldmusens bybud, mens bedstefar og hans to damer steg tilvogns.

«Kan jeg ikke sitte paa bukken?» spurte fjeldmusen, og kastet et længselsfuldt blik op til Hans kusk.

Men bedstefar sa at nu maatte hun være dame og sitte inde i vognen.

[42] «Ja, for denne gangen. Men ellersaa liker jeg bedst at kjøre hesten selv,» erklærte fjeldmusen.

Bymusen stirret paa hende som om hun var et underlig dyr – og trak sig langt ind i hjørnet, forat ikke fjeldmusens støvede sko, som befandt sig i uavladelig bevægelse – og altid der hvor man mindst ventet at finde dem, skulde ødelægge hendes hvite kjole.

Bedstefar lo.

Han kjendte «Petragutten» sin fra før.

«Fredrik sa jeg var aldeles maken til dig, bedstefar. Var ikke det morsomt?» sa fjeldmusen.

Hvilken Fredrik?» spurte bedstefar.

«Han som bar kufferten, vel,» sa fjeldmusen.

«Statsraaden? Kalder du ham for Fredrik?»

«Javel. Han spurte først hvad jeg hette. Petra sa jeg. Saa spurte jeg hvad han hette. Fredrik sa han. Han sa ikke noget andet navn. Jeg kaldte ham Fredrik hele tiden. Han sa ikke jeg skulde kalde ham noget andet,» sa fjeldmusen uforknyt.

«Dere er nok blit svært gode venner, dere,» lo bedstefar. «Ellers bør du helst kalde ældre herrer ved deres titel. Det som de *er*, skjønner du. Du faar kalde ham statsraad.» Bedstefar syntes det var bedst at begynde med eksersisen med det samme.

[43] «Gjerne for mig,» sa fjeldmusen føielig. «Hvorfor sa han ikke at han hette saan. Skal jeg sige oberst til dig istedenfor bedstefar? Men bedstefar er jo ogsaa noget som du *er*.»

«Nei, jenta mi. Det er til fremmede man siger deres titel, skjønner du vel.»

«Jamen Fredrik – statsraad Fredrik – er ikke fremmed. Han er næsten min bedste ven,» erklærte fjeldmusen med stor tryghet.

Bedstefar opgav eksersisen for den gang.

Fjeldmusen vendte sig mot sin kusine.

«Er du syk, du?» buset hun ut.

Bymusen sat og stirret paa fjeldmusen med aapne øine og aapen mund. Hun svarte ganske forskræmt:

«Jeg – jeg har bleksott.»

«Hvor har du den henne?» forhørte fjeldmusen, «jeg har bare hat vondt i maven.»

«Du maa være rigtig snild og hensynsfuld mot din kusine, min kjære fjeldmus,» sa bedstefar, «hun taaler ikke slike strabaser, som du er vant til.»

Fjeldmusens grønne øine mønstret bymusen fra top til taa.

«Du ser ut som en dukke. Du er pen,» erklærte hun endelig. «Taaler du at leke?»

Jo. Bymusen trodde nok det. «Jeg har fire pariserdukker med mig?» fortalte hun med stolthet.

[44] «Jeg hadde en ifjor. Men Pinko bet hodet av hende, for jeg hivde dukken efter'n, da han skræmte gjæssene. Og forresten saa er dukker bare noget jentetøis. Det siger Ulf og Herman,» forkyndte fjeldmusen rolig.

«Nei. Dukker er morsomme,» protesterte bymusen. Det trak op til en liten gjep. Og øinene blev vaate.

«Skriker du for saant? Du maa ikke skrike. Kanske *dine* dukker er morsomme,» trøstet fjeldmusen angerfuld og trykket sin lille røde mund mot bymusens øre, saa det smaldt i bymusens hode.

Bymusen sat aldeles stille resten av veien og tok ikke sine øine fra fjeldmusen. Hun var like ræd for hende, enten hun var sint eller kjærlig.

Saa var de fremme.

Frøken Spies, som styrte huset for bedstefar, kom ut og tok imot dem.

Frøken Spies var liten og tyk. Fra halsen skraadde figuren jevnt utover helt til skjørtekanten. Og naar hun gik, seilte hun frem akkurat som en papirdukke som blev blaast paa bakfra.

«Ja, her ser De fjeldmusen min, frøken Spies,» presenterte bedstefar, «nu faar De ta Dem av hende og lære hende *mores*.»

[45] «Skal jeg lære noget nu i ferieren? Jeg var'nte ment paa det, jeg,» brast det ut af fjeldmusen. Hun blev saa betuttet at hun faldt over i sit utesprog. For hun og brødrene hadde et sprog til bruk ute blandt folkene og sig imellem. Og et fint til bruk inde hos far.

Hun saa ulykkelig op paa frøken Spies.

Frøken Spies begyndte at le og begravet fjeldmusen i sine omfangsrike armer. Og fjeldmusen følte sig med én gang aldeles tryg for overlast fra *den* kant.

Da fjeldmusen hadde været to timer i huset, var hun bedstevenner med frøken Spies og Marte i kjøkkenet og Hans kusk. Og kjendte hele huset og stalden og haven meget bedre end bymusen, som hadde været der i to dage.

De to kusiner skulde bo paa samme værelse.

Bymusen sat i sengen og saa paa mens fjeldmusen tøflet frem og tilbake i en fotsid guttenatskjorte og hængte op sine kjoler.

Bymusen var dypt skuffet over fjeldmusens garderobe.

«Har du ikke nogen hvit kjole?» spurte hun forbauset.

«Nei, heldigvis. Han sprak sidst, saa Maren ikke kunde gjør'n istand mere. For jeg er blit saa rent for tyk, siger Maren,» erklærte fjeldmusen med stor tilfredshet.

[46] «Jeg gaar næsten altid i hvitt,» læspet bymusen med værdighet.

«Stakkars dig. Jeg skjønte nok du hadde det fært ekkelt,» sa fjeldmusen medlidende. «Har du ikke spor av brødre?»

Bymusen rystet paa hodet.

«Hvad gjør du naar du ikke er paa skolen, da?» eksaminerte fjeldmusen.

«Leker med dukkerne. Eller spaserer med mamma,» sa bymusen.

Fjeldmusen saa forbauset ut.

«Kan du ikke ride eller kjøre? Eller hoppe buk? Eller slaa ball?»

Nei. Bymusen rystet fremdeles paa hodet. Og saa sønderknust ut.

«Men kan du ingen verdsens ting, du da?» brast fjeldmusen indigneret ut. «Gid du hadde været gut. Godnat.»

Fjeldmusen hoppet op i sengen. saa det sang i madrassen. Og to minutter efter sov hun med sin lille, brune næsestump i veiret uten at ha anelse om at bymusen laa og graat under teppet, fordi hun ikke kunde nogen verdsens ting. De sov til de blev vækket med chokolade og hveteboller. Fjeldmusen syntes hun var i paradis.

«Det faar jeg hver dag hjemme,» sa bymusen.

[47] «*Hver* dag?» spurte fjeldmusen vantro, «vi faar melk og brød.»

Om formiddagen skulde bedstefar følge dem til badehuset.

«Det er bare en halv times vei. Jeg tænker vi spaserer. Det er sundere,» sa bedstefar.

«Jeg tænker vi kjører. Det er morsommere,» sa fjeldmusen. En halv time efter sat bedstefar og bymusen arm i arm i vognen, mens fjeldmusen straalende klatret op til Hans kusk og uten videre tok tømmerne fra ham.

Hans snudde sig og saa spørgende paa bedstefar. Bedstefar smilte og nikket. Fjeldmusen førte en livlig konversation med Hans om hesten. Om en liten stund vendte hun sig.

«Bedstefar. Næste gang behøver ikke Hans at være med. Skjønt han er litt stivkjæftet.»

«Er Hans?» spurte bymusen forfærdet. Hun hadde ikke anelse om hvad det ordet betydde. Men hun syntes det var et svært stygt ord.

«Nei. Gamp – hesten,» rettet fjeldmusen sig.

Bedstefar lo og betragtet med stolthet den lille rette ryggen til fjeldmusen.

Bymusen smøg sig tættere ind til ham.

«Du er vel glad i mig ogsaa, bedstefar, endda jeg ikke kan nogen verdsens ting?» spurte hun forknyt. Hun hadde en følelse av at bedstefar syntes fjeldmusen var morsommere.

[48] «Ja kjære, vesle jenta mi. Du er bedstefars lille prinsesse du, vet du. Prinsesse maaneskinshaar med forglemmigeiøine,» beroliget bedstefar og tok bymusen godt ind i armen sin. Bymusen smilte lykkelig.

Ved badehuset overleverte bedstefar dem til nogen unge damer, – datter av byfogden og hendes veninder. Han lovte at hente dem naar de var færdige. Og gik selv paa herrebadehuset.

«Er dere flinke til at bade, da?» spurte frøken byfoged.

«Jeg har været med mamma i Drøbak. Jeg kan svømme naar nogen ser paa,» sa bymusen stolt.

«Jeg har bare badet i balje om lørdagen. Og Maren har gnidd mig paa ryggen. Og det er det værste jeg vet,» sa fjeldmusen. «Men vasse i bækken er morsomt.»

De unge damer lovte at fjeldmusen skulde slippe at bli «gnidd paa ryggen». De sa at det kanske var bedst hun badet i kummen.

«I den kalvebingen? Nei tak,» sa fjeldmusen bestemt. «Jeg er ikke ræd. Jeg vil bade hvor dere bader.»

Fjeldmusen gjorde store øine da de andre trak badedragter paa sig.

«Bruker dere klær i vandet? Blir dere rene da, da?» spurte hun forbauset.

[49] Bymusen smilte medlidende og pakket ogsaa ut en elegant, rød badedragt.

«Jeg har ingen badeklær. Kan jeg ikke være naken? Jeg har altid været naken naar jeg har badet?» fortalte fjeldmusen.

De unge damer lo, og sa hun kunde faa paa sig et korkebelte, saa var hun «ikke naken og ikke klædd,» akkurat som Kraaka i sagaen.

«Ja henner har Ulf og Herman fortalt om. Men hun hadde fiskenet paa sig,» sa fjeldmusen.

«For en flink liten pike du er, som kan det da,» sa frøken byfoged.

«Nei, ikke jeg er flink. Men Ulf og Herman kan næsten alt i verden,» sa fjeldmusen stolt.

Hun blev iført sit korkebelte. Og damerne beroliget hende med at nu kunde hun ikke synke.

Bymusen gik ned av trappen uten at betænke sig. Vispet litt i vandet med tærne. Satte sig nedi helt til halsen, og begyndte at svømme utover til de ytterste taugene – med smaa, forte tak.

Fjeldmusen stirret paa hende i ufordulgt beundring. For første gang imponerte bymusen hende.

Selv sat hun som en liten brun vild paa det nederste trappetrin. Og grøsset bare hun stak foten nedi.

[50] «Nu faar du gaa uti da,» sa frøken byfoged. «Se nu paa hvordan de andre gjør med armer og ben. Og prøv saa at svømme bort til det nærmeste tauget. Hold hodet i veiret og munden lukket. Jeg skal passe paa dig.»

Fjeldmusen gjorde ikke mine til at gaa i vandet. Hun hadde det udmerket der hun sat i solsteken og saa paa de andre.

«Du vil da vel ikke være daarligere end din kusine? sa frøken byfoged.

Nei. Det vilde fjeldmusen ikke.

«Tør du gjøre saan paa at jeg ikke søkker?» spurte hun og trak pekefingeren over halsen.

«Nei. Du søkker ikke,» svarte frøken byfoged saa alvorlig hun kunde – og førte fingeren over strupen.

«Jeg faar vel friste da,» sa fjeldmusen. Og plumpet i. Hun plasket og sprøitet og spyttet. Og kom omsider frem til det første tauget hvor hun klatret op, saa hele den lille brune skikkelse hang over vandet. Hun saa ut som en liten apekat.

«Huf gut. Det var koldt,» vendte hun sig til en trivelig ældre dame som hang i tauget ved siden av, og brukte benene saa det sprøitet over hele fjeldmusen.

Den tykke dame saa litt forbauset ut. Hun var ikke netop vant til at bli kaldt «gut».

[51] «Synes du det er koldt idag, da?» sa hun. «Hvad heter du da, ven min?»

«Petra. Men bedstefar kalder mig fjeldmusen. Og min kusine kalder han bymusen,» sa fjeldmusen. Og pekte utover paa bymusen som svømte omkring ved siden av en av de unge damer. «Hvad heter du?»

Daamen saa igjen litt forundret ut, men svarte meget venlig:

«Jeg heter fru Hjerring. Jeg er prestefruen her.»

«Hjemme har vi ingen prestefrue. For mamma er død. Vi har bare Maren,» oplyste fjeldmusen velvillig.

Prestefruen var forfærdelig snild og fulgte fjeldmusen ind til trappen. Fjeldmusen saa meget interesseret paa hende da hun hyllet sin trivelige skikkelse i en badekaape og forsvandt i sit rum. Fruen stak hodet ut av døren igjen, og sa til fjeldmusen at hun kunde faa komme og leke med hendes gutter.

«Tusen tak. Det var svært nyttig for mig. For min kusine er bare en pike,» saa fjeldmusen. Hun stod splitternaken og neiet.

Fjeldmusen pilte ind. Lyseblaa og skjælvende. Alt hendes undertøi hang i en haug paa rækverket rundt kummen. Hun skyndte sig at nappe det for at bli færdig før de andre kom.

[52] Men – plump! Hele haugen gik tilvands.

Fjeldmusen tok det med ro. Klatret ned av trappen. Og ved at strække sig saa hun næsten revnet, fik hun fisket klærne iland med det ene benet. Hun vred og klemte dem saa gulvet var som en indsjø. Nu gjaldt det at komme saa langt som til kjolen før de andre kom, saa de ikke merket noget. Og det lykkedes.

Da bedstefar kom for at hente, sa han rigtignok at fjeldmusen visst hadde været altfor længe uti, for hun var saa blek om nebbet. Derfor inviterte han dem til bakeren. Og hjemover galoperte fjeldmusen hele veien, saa hun holdt sig nogenlunde varm.

Til middag fik de kyllinger og stikkelsbærgrøt.

Fjeldmusen spiste to taarnhøie portioner av hver sort.

«Bruker dere søndagsmat til hverdags bestandig?» spurte hun frøken Spies. «Hjemme faar vi bare kyllinger til søndags og selskaps. Forresten er kjøtkaker bedre.»

En stund efter kom frøken Spies gjennem kjøkkengangen. Hun snublet i noget bløtt, varmt.

Der sat fjeldmusen sammenkrøpet paa gulvet og holdt sig med begge hænder paa maven.

«Er du syk, barn?» spurte frøken Spies urolig.

«Ja, jeg har saa vondt i maven,» sa fjeldmusen bekymret.

[53] «Men kjære, du maa da ikke sitte her. Hvorfor sa du ikke til mig at du var daarlig, kjære lille?» spurte frøken Spies.

«Nei. For jeg vil ikke være saan sjukling som Petra. Og saa har jeg forspist mig. Og Maren siger det er ikke fint. Og da blir Petra vigtig.»

Fjeldmusen saa bedende paa frøken Spies. Og frøken Spies samlet sin yndling op og trak hende ovenpaa. Og beordret hende i seng øieblikkelig.

Men saa kom de vaate klær for en dag. Frøken Spies blev aldeles forfærdet.

«*Hvordan* er dit tøi blit vaatt? Det er selvfølgelig derfor du har ondt i maven, kjære barn.»

«Det datt i kummen,» berettet det kjære barn med uforstyrrelig sindsro.

«Men hvordan kunde de tillate dig at ta vaatt tøi paa?» Frøken Spies blev mere og mere forfærdet. «Og forresten saa er det ikke 'fint' at sige 'datt'. Siden vi nu skal gjøre os litt flid i den retning.»

«Jeg var vel ikke saa dom at fortælle det, vel,» sa fjeldmusen.

Fjeldmusen maatte være tilsengs næste dag ogsaa. Og bymusens pariserdukker fandt naade for hendes øine. Men bymusen stod med rædsel [54] i sit blik, og saa paa at fjeldmusen endevendte dem og kylte dem tversover værelset bort i bymusens seng.

Bymusen sat inde hos fjeldmusen hele dagen. Hun vilde ikke bade alene. Fjeldmusen var meget hyggeligere naar hun var i sin seng, og ikke kunde finde paa saa meget, syntes bymusen. Det var liksom saa meget tryggere. De hadde aldrig været saa gode venner som den dag. Og da de sa godnat, trak fjeldmusen sin kusines hode ned til sig og kysset hende saa det kunde høres helt ut paa gangen.

«Du er snild,» sa hun naadig. «Jeg er glad i dig.»

«Jeg i dig ogsaa,» hvisket bymusen genert.

«Hvis du vil, kan jeg godt opdrage dig,» tilbød fjeldmusen.

«Jeg opdrager Leif og Finn. Og nu er de næsten ikke rædde for nogen ting.»

Bymusen var overvældet over fjeldmusens godhed. Og samtykket i at bli opdraget.

Næste dag var søndag.

Solen kom dansende ind og forgyldte fjeldmusens næsetip. Hun slog øinene op. Og var lysvaaken med det samme. Hun stak to mørkebrune ben ut av sengen og begyndte at klæde sig. Og efterdi fjeldmusen aldrig gjorde nogen ting lydløst, sat

ogsaa bymusen opreist i sengen en [55] liten stund bakefter. Oversøvnig og med soveroser i kinderne.

«Hvor skal du hen saa tidlig?» spurte hun. «Det er jo søndag.»

«Netop derfor,» svarte fjeldmusen, «jeg skal vel i kirken, vel.»

«Helt til byen? Jeg vil ikke gaa i kirken,» erklærte bymusen og puttet sig godt under teppet igjen.

«Ja, hvis du slipper, saa. Hjemme *maa* vi. Det er næsten det eneste vi maa,» sa fjeldmusen – mørkerød av anstrengelse for at faa flettet haaret. Det var det vanskeligste av hele paaklædningen. Derfor sat ogsaa altid den tykke, korte flette ved det venstre øre.

Da hun kom ned, var bare Marte staat op.

«Skal dere ikke i kirken?» spurte fjeldmusen forbauset. Hjemme gik hele huset i kirken hver søndag.

«Nei. Bare Hans,» sa Marte.

«Dere er snodige,» erklærte fjeldmusen. Hun satte i galop over til stalden. Ramlet opover trapperne. Og brølte gjennem nøkkelhullet ind til Hans:

«Ikke gaa fra mig. Jeg vil være med i kirken.»

Hans aapnet. Han var sæpeskuret, saa hans ansigt lyste som en glo. Vandkjæmmet haar hadde han. Og høirødt slips.

[56] «Aa. Saa nydelig du er,» ropte fjeldmusen, med ufordulgt beundring.

«Synes du det?»

Hans lo. Genert og inderlig enig.

«Men det haster inte. Gaa sta og spis ordentlig først,» sa den fornuftige Hans.

Og fjeldmusen fór like saa flyvende ind igjen.

En liten stund efter var et underlig par paa vei til byen. Hans stø og tyk med hvite kjørevanter paa hænderne og en svær salmebok under armen. Fjeldmusen i lyseblaa kjole, svinsende og svansende ut og ind mellem trær og busker som et

ekorn. Naar fjeldmusen spaserte med de voksne, gjorde hun altid veien tre ganger saa lang. Akkurat som hundene.

Hans bukket sig galant og plukket en blaaklokke til sin dames hat.

«Fy skamme dig,» sa fjeldmusen strengt, «du tok en som stod sammen med søstrene sine. Og nu blir de andre bedrøvet. Du skal bare ta blomster som staar ganske alene. Husker du ikke at de er levendes?»

«Nei aassen har du fønni paa slikt, da?» spurte Hans forbauset. Han stod ganske betuttet med blaaklokken i haanden.

«Jo, pappa har sagt at min mamma brukte at sige saan. Og alt hvad min mamma har sagt er ganske rigtig. Næsten likesaa rigtig [57] som det Gud siger,» forkyndte fjeldmusen høitidelig.

«Omfeladels,» sa Hans og tok til luen.

Kirkeklokkerne begyndte at synge i luften.

«Vores klokker er penere. Gid jeg var hjemme,» sa fjeldmusen beklemt. To smaa brune knytnæver kom op og boret sig ind i fjeldmusens øine.

Da de kom til kirkedøren, hvisket fjeldmusen:

«Er din far prest?»

Hans rystet forbauset paa hodet. Den fjeldmusen var den rareste unge Hans hadde set.

«Saa kan du ikke sitte der hvor jeg skal være. Adjø. Vent paa mig utenfor,» sa fjeldmusen. Og marsjerte stoltelig helt frem til prækestolen og satte sig ind i prestefamiliens stol.

Kirketjeneren kom.

«Denne bænk er for prestens familie,» hvisket han og bøiet sig bort til fjeldmusen.

«Jeg skal være her, jeg,» sa fjeldmusen trygt. «Vil du være saa snild at laane mig en salmebok?»

Kirketjeneren trodde at fjeldmusen var en slegtning av presten. Og kom øieblikkelig med en salmebok med deilige, store bokstaver.

«Mange tak. Det var snildt av dig,» sa fjeldmusen. «Men dere har ikke saan fin prækestol [58] som hjemme. For den er blaa og rød og aldeles pen.»

Fjeldmusen sang med høi røst den første salmen.

Saa kom en dame og to smaagutter. Daamen saa spørgende paa den lille lysblaa person i prestestolen. Fjeldmusen reiste sig. Og nikket og neiet alt hvad hun kunde. Det var jo prestefruen fra badehuset. Nu drog ogsaa prestefruen kjendsel paa den lille brune vilde som hadde kaldt hende «gut».

«Goddag. Sitter du her, du?» spurte hun uhyre venlig.

«Jeg skal vel sitte her, jeg, som er datter til presten,» sa fjeldmusen sikkert. Og saa uskyldig op.

«Jo. Det var rigtig det, ven min,» smilte prestefruen og satte sig.

Et øieblik efter nappet fjeldmusen hende i armen.

«Du var tykkere uten klær. Det synes jeg er rart,» hvisket hun.

«Hysch. Vi maa ikke snakke i kirken,» sa prestefruen og drog paa smilet.

«Det faar jeg skjend for av Maren ogsaa,» svarte fjeldmusen uforstyrrelig.

Da de gik ut, tok prestefruen hende i haanden og spurte om hun var alene i kirken.

[59] «Nei. Jeg er med Hans,» svarte fjeldmusen. «Og han er aldeles nydelig. Med rødt slips. Ingen av de andre skulde. Men jeg maatte. For hjemme gaar vi hver søndag i kirken. Var det din mand som præket?»

«Ja, det var det,» smilte prestefruen. «Synes du han var saa flink som din far, da?»

«Nei da,» sa fjeldmusen. «Men far er den flinkeste i verden, vet du,» la hun undskyldende til.

«Ja, han er vel det,» sa prestefruen.

Fjeldmusen sa goddag til smaagutterne og tok dem i haanden. Men de vred sig unda og gjemte sig bak sin mor.

Prestefruen inviterte hende paany til at komme og leke med dem. Og fjeldmusen takket og sa at det kunde hun godt, men da maatte hun ha med sig sin kusine. Og

hun kunde næsten ingenting. Uten svømme og graate.

«Aa, du faar nok snart lært hende andre ting, du,» trøstet prestefruen.

«Jeg stræver me'a,» nikket fjeldmusen.

Saa tok hun Hans i haanden. Og parret trasket hjemover igjen.

Et stykke fra huset sat bymusen paa en sten og ventet paa dem. Hun fortalte at statsraaden var kommet straks efter frokost. Og han og bedstefar hadde sittet paa verandaen og røkt og [60] ledd av alt hvad de sa, – i hele formiddag. Ingen hadde snakket med bymusen. Og alting var ekkelt. Og bymusen vilde reise hjem igjen.

«Ikke sip. Vi skal nok finde paa noget,» trøstet fjeldmusen, «men først vil jeg ha – ti stykker mat. Vi er buden til prestefruen, men Hans siger hun bor bare i et hus i byen og ikke paa en prestegaard. Og da er det ikke noget morsomt. Men vi kan plukke jordbær.»

En stund efter kløv to smaa skikkelser med kurv paa armen og smørbrød i haanden over gjærdet til Kongsmarken. De fandt snart hvert sit deilige jordbærsted.

Pludselig lod et rædselshyl fra bymusen.

Fjeldmusen satte avsted bort til hende. Bymusen sat plat ned paa jorden og stirret paa en okse som stod et stykke borte og gumlet og glodde.

«Det er bare en ungstut. Han gjør dig ingenting,» beroliget fjeldmusen. Kjør og okser hørte til hendes daglige omgang, saa hun var ikke det gran ræd.

Men bymusen sat aldeles fjetret og bare ropte:

«Frels mig. Frels mig! Mamma! Mamma.»

«Ja – Jeg skal jage'n,» sa fjeldmusen. «Husch.» ropte hun til oksen og klappet i hænderne, mens hun gik frem mot den.

[61] Nei. Oksen rørte sig ikke av flekken. Bare glodde.

«Vil du lye, dit ska'-best,» skrek fjeldmusen rasende og slængte bærkurven ret i synet paa den.

Oksen blunket litt. Men stod som før.

«Naa? Aa blir det til? Vil du hyppe dig,» sa fjeldmusen truende. Hun stillet sig ret foran oksen og peiset paa den med en tør grankvist.

Og alt imens ildskrek bymusen:

«Pas dig. Han dræper dig.»

Endelig besluttet oksen at vige pladsen. Den gjorde et byks og trak sig tilbake i buskene.

Bymusen vovet sig frem. Og tok fjeldmusen om halsen.

«Du er det tapreste menneske som jeg kjender. Du burde være general og faa medalje. – Eller konge,» sa hun i dypeste beundring.

«Jeg vil heller være budeie,» sa fjeldmusen beskeden. «Og forresten saa var det naa bare en ungstut, da!»

Men jordbær vilde bymusen ikke plukke mere den dag. Og med armene om hverandres hals drog de sig trætte hjemover i solsteken og kom saavidt tidsnok til middagen.

[62] «Vi vasker os ikke. De husker ikke paa at se efter, naar her er fremmede,» sa den erfarne fjeldmus. Og bymusen gjorde sin kusines opdragelse ære og var hjertens enig.

Frøken Spies møtte dem utenfor. Hun var saa rar og høitidelig og tok fjeldmusen i sine armer og kaldte hende: «Kjære barn,» mange ganger.

«Saa snodig hun var,» lo fjeldmusen. Og saa gik de ind i spisestuen.

Bedstefar tok fjeldmusen mellem sine knær og strøk hende over haaret.

«Stakkars, min lille fjeldmus,» sa han, «jeg har noget sørgelig at fortælle dig. Din far har telegraferet at du maa reise hjem idag – med middagstoget. Der er noget iveien med din lille bror Leif. Men jeg skal følge dig, jenta mi.»

Bedstefars haand strøk hende fremdeles beroligende.

«Har Leif skadd sig?» spurte fjeldmusen fort.

«Ja. Det er nok saa ilde som det kan være, jenta mi.»

Bedstefar tørket væk en taare med haandbaken.

«Hvad er det?» sa fjeldmusen. Øinene var saa store og rædde. Og hun holdt svært fast i bedstefars haand.

[63] Ingen av de andre snakket. Der var saa stille. Saa stille.

«Leif faldt i brønden. Ja, jenta mi, han faldt i brønden ja.» Bedstefar skalv om munden. Taarerne dryppet ned i fjeldmusens hode.

Fjeldmusen stirret i rædsel paa bedstefar. Det lille, brune ansigt blev saa blekt og fik trækninger om munden. Hun saa pludselig for sig den folungen de var kommet bærende med, som var faldt i ifjor.

«Det – det er min skyld – som ikke var hjemme og passet'n,» hikset hun. Og kastet sig ind til bedstefar.

Bymusen sat paa statsraadens knæ og graat som en liten syndflod, skjønt hun hadde ikke opfattet stort andet end at fjeldmusen var ulykkelig. Hun syntes pludselig at hun var gladere i fjeldmusen end i alle andre mennesker.

Det blev bestemt at bymusen skulde bli igjen hos frøken Spies, mens bedstefar fulgte fjeldmusen hjem. Statsraaden reiste straks de hadde spist middag. Og han lovte at sende fjeldmusen noget til at trøste sig med.

«Send det heller hjem, saa kan Finn ogsaa faa litt av det. For det var Finn og Leif som var allerbedst venner,» bad fjeldmusen.

«Kanske vi kan faa Finn med os tilbake hit,» sa bedstefar.

[64] Mens frøken Spies pakket tøiet, graat de to smaa mus sig isøvn paa bedstefars sofa, fast omslynget.

Før de reiste, var bymusen oppe og rumsterte paa soveværelset. Og bakefter hadde hun det svært hemmelighetsfuldt med frøken Spies.

Frøken Spies og bymusen fulgte paa stationen.

Og da fjeldmusen for allersidste gang omfavnet bymusen, hvisket hun fortvilet:

«Det værste er at nu træffer Leif mamma og fortæller at jeg ikke var hjemme og passet ham og Finn. Og mamma som trodde at jeg var snild. Uhu – uhu.»

Og fjeldmusen hulket som om hendes lille hjerte skulde gaa istykker.

«Saa, saa da, jenta mi,» trøstet bedstefar og tørket hendes fossende taarer med sit store lommetørklæde.

Bymusen stod paa tærne og holdt fjeldmusen i haanden – helt til toget begyndte at røre paa sig. Da ropte hun straalende:

«Den næststørste dukken er i din kuffert fra mig.»

Fjeldmusen saa op og smilte:

«Du er skrækkelig snild. Hvis du vil, skal du faa de buksesælerne som jeg broderer paa om vinteren.»

«Tusen tak,» viftet fjeldmusen.

Og saa fløi toget.

*

[65] I fem dage trippet bymusen i hælene paa frøken Spies, og hang med hodet.

Den sjette dagen sat hun færdig med hat og jakke i en time og ventet paa at Hans skulde komme med vognen. Hun skulde være med til stationen – ganske alene – og hente bedstefar og fjeldmusen.

Hun hadde længtet saa skrækkelig efter sin kusine. Fjeldmusen maatte gjerne omfavne hende saa hun ikke kunde puste. Og kvæle hende med sine kys. Og løfte hende saa alle klærne gled op over hodet, og begge to veltet. – Bare hun vilde komme igjen.

Toget dampet frem.

Bymusen behøvde ikke at anstrenge sig for at opdage sin veninde.

Halvt ute av kupévinduet hang fjeldmusen.

Lyseblaa og straalende. Og viftet med begge armer, mens bedstefar hadde et fast tak i hendes skulder.

Hun fik selv aapnet døren. Og plumpet ut paa alle fire.

Bymusen styrtet til. Og de klemte hverandre saa fast som de ved forenede kræfter var istand til.

«Jeg har længtet efter dig,» tilstod bymusen. «Hvorfor har du ikke sorte klær?»

«For min mamma likte ikke sorte klær. Og [66] hjemme gjør vi alting saan som min mamma likte. Og desuten saa siger Maren at det kunde aldrig nytte at jeg var sort. For alting synes saa godt paa den farven, siger Maren.»

Bedstefar kom og hilste paa bymusen. Han leide en liten gut. Likesaa brun og solid som fjeldmusen. Men med verdens blaaeste øine.

«Det er Finn,» forklarte fjeldmusen. «Jeg maatte ta'n med for at passe paa'n. Men vi kan bruke'n til tjener. Og han er flink til at være fienden naar vi leker krig, for han rømmer bestandig.»

Fienden fik fjeldmusens naadigste tilladelse til at sitte paa bukken, for hun skulde fortælle bymusen om Leifs begravelse: «Og vi kunde godt se han var en engel. Men vi kunde ikke se vingerne hans. Og det er rart at de først putter englene ned i jorden. Og jeg bandt kranser fra alle os. Og bare buketter fra Pinko og kattene. For de var jo ikke hans rigtige brødre. Og jeg graat forfærdelig meget. Men pappa sa det var ikke min skyld at Leif faldt i brønden. Og at det var godt for mamma at ha en av os hos sig i himlen. Og at vi maatte ikke sørge. Og derfor graater jeg ikke mere nu,» sa fjeldmusen med sit gladeste smil.

Dagen efter optraadte de paany paa badehuset, til fryd for sine veninder fra sidst. Rigtignok [67] var fjeldmusen saare forarget over at Finn ikke skulde bade med dem, men maatte gaa paa herrebadehuset med bedstefar.

«Du maa ikke sleppe'n av hænderne, bedstefar,» formante hun. Og det holdt bedstefar bokstavelig.

Til at begynde med var Finn litt trykket. Han var ikke vant til at bli tat videre notis av. Og nu blev han passet fra morgen til aften. Av bedstefar. Og frøken Spies. Og fjeldmusen. Og bymusen, som var den allerivrigste.

Men efterhaanden fandt han sig noksaa vel ved at være gjenstand for saa megen opmerksomhet. Og naar ikke Ulf eller Herman saa det, var det jo ikke saa nødvendig at være karslig.

En morgen vaaknet de unge damer ved tordenskrald og hagl og regn. Plat umulig at komme ut altsaa. For frøken Spies «narret» bedstefar til at være ræd for at de skulde bli vaate.

De laa længe og funderte paa hvad de skulde ta sig til. For naar det var regnveir, skulde de ikke ned og bade heller.

«Den forsigtigheta er for din skyld,» sa fjeldmusen meget logisk, «for der er aldrig nogen som har brydd sig om at jeg var [68] vaat. Maren skjender bare for flekker og spjær.»

De klædte sig meget langsomt og visste slet ikke hvad de skulde finde paa. Men som fjeldmusen stod paa hodet og rotet i sin kuffert, fik hun fat i farveskrinet. Det hadde hun rent glemt.

«Nu vet jeg hvad vi skal gjøre,» ropte hun glædestraalende. «Da bedstefar og jeg reiste med jernbanen, var der to med store hatter, som snakket om at male. Deres hus het at – at – noget paa at. Men jeg skjønte de malte paa loftet. Og de hadde et levendes menneske til at male efter. Og det mennesket het ogsaa noget rart – men det husker jeg ikke. Men vi kan bruke Finn.»

Straks efter frokost drog saa bymusen avsted med Finn og en av sine dukker – op paa tørkeloftet. Fjeldmusen kom efter med et laken. Og frøken Spies's fineste slør som hun hadde hentet i entréen. Farveskrinet hadde hun under armen. Og en kop med vand i haanden.

Der hang heldigvis ingen klær paa loftet.

Saa blev sløret bundet over Finns øren. Og lakenet blev surret rundt ham. Dukken fik han i armen. Og saa blev han beordret til at ta plads paa en gammel hattetine.

«Skal jeg være dame?» spurte Finn betuttet. «For bukserne mine syns.»

[69] Finn hadde i al spakfærdighet foreslaat at han skulde males som Napoleon. Men forslaget tiltalte ikke kunstnerne. De hadde sin plan.

«Vi skal bare bruke dig til livet, saa bukserne dine kan gjerne syns,» sa fjeldmusen.

Finn skjønte det nyttet ikke at stille flere forslag. Og bøiet resigneret hodet da hans søster kommanderte:

«Se paa barnet!»

Saa la kunstnerne sig paa maven paa gulvet og begyndte med iver og alvor paa sit arbeide.

«Jeg kan ikke,» utbrøt bymusen. «Naar papiret er hvitt og klærne er hvite, gaar det ikke an. Og hun ser ut som blod i ansigtet.»

«Bruk tyndere ansigtsfarve,» sa fjeldmusen, uten at se op fra sit eget straalende produkt, «og mal en tyk, sort strek rundt hele henner.»

«Dere skal ikke kalde mig henner,» sa Finn forarget. Det var ilde nok at bli malt som dame. Men det fik gaa an, naar ikke Ulf og Herman saa det. Men at bli kaldt «henner», var mere end hans værdighet kunde taale. Han begyndte at røre paa sig.

«Ikke rør dig. Og ikke snak til os, uten vi spør. Vi er dine herrer,» sa hans søster i [70] en streng tone, «det er en stor ære for dig at bli malt som madonna.»

«Er det henner som hænger over sofan jeg skal være? Nei, jeg vil ikke,» skrek Finn. Han kastet dukken og begyndte at rive lakenet av sig.

Kunstnerne styrtet til og holdt den opsætsige madonna fast. De surret hende forsvarlig ind igjen og gav hende dukken i armen paany, skjønt hun baade sparket og skrek.

Men aldrig saa snart hadde kunstnerne indtat sine pladser saa føk madonna op og satte avsted over de halvfærdige kunstverker, og ut av døren med sit slør viftende efter sig. Like ind i stuen fór hun, hvor bedstefar og frøken Spies sat og spilte schak. Og de fornærmede kunstnere efter i vild jagt.

«Kan jeg ikke slippe at være henner paa væggen, bedstefar?» brølte Finn. Men hans plageaander skrek endnu høiere om at bedstefar selv hadde sagt at Finn skulde gjøre hvad de sa.

Bedstefar maatte opbyde al sin diplomatiske kløkt og ofre sit schakparti for at faa beroliget gemytterne.

Kunstnerne fandt igrunden ogsaa at det var morsommere at høre bedstefar fortælle om [71] dengang han var i Italien og saa Vesuvs utbrud, end at male en gjenstridig madonna.

De tok modellen mellem sig og klemte sig sammen paa en liten skammel foran bedstefar. Og hørte baade med øine og øren paa bedstefars beskrivelse av de flygtende mennesker og lavaen som strømmet ut.

Fjeldmusen begyndte at bli urolig. Hun strakte sig forbi Finn og hvisket helt ind i hodet paa bymusen. Bymusen nikket ivrig.

«Hvis du ikke vil høre efter, min kjære fjeldmus, vil jeg ikke fortælle mere, sa bedstefar.

«Jeg hører alt hvad jeg er go'for,» svarte fjeldmusen rolig, «men det var noget nødvendig jeg maatte sige, skjønner du vel.»

Og bedstefar fortalte videre.

Tidlig næste morgen krøp musene op for at se paa veiret. Jo. Rigtig ønskeveir. Med sol. Og sus av morgenvind. Og blaa himmel.

Fjeldmusen og bymusen tok hverandre i haanden og drog paa opdagelsesreise. Rundt omkring. I bakgaarden og i haven. Straks nedenfor havegjærdet fandt de akkurat hvad de trængte – grundmuren av en gammel potetkjelder.

Og saa begyndte arbeidet. De bar sten og kvist og alskens rask ned i kjelderen. Mange, mange forklær fulde. Og saa blev Finn hentet.

[72] Ham hadde de sat i forvaring hos Marte, forat han ikke skulde være brysom paa opdagelsesreisen. De halte ham avsted i hver sin arm. Finn blev mistænksom og gjorde sig stiv i ryggen. «Hvad skal jeg være da?» spurte han. Han var aldrig tryg for hvad han kunde bli brukt til.

«Du skal faa lov til at være noget skrækkelig morsomt, Finn,» stillet fjeldmusen i utsigt. Men Finn var ikke beroliget. Saan sa de bestandig. Endda han aldrig fik være andet end pike eller tjener eller fienden som flygtet. Men det var da ialfald en trøst at han skulde være inde i festningen. For dette maatte da være en festning og ingenting andet.

«Nu var jeg paa nippen til at glemme det vigtigste,» utbrøt fjeldmusen og satte paa sprang opover mot huset.

I gangen rev hun næsten bedstefar overende. Og saa opover trappen som et uveir. Og ind paa soveværelset.

Bedstefar blev staaende og smile og ryste paa hodet.

«Det er en ren misforstaaelse at hun er pike,» sa han til frøken Spies, som netop gik gjennem gangen.

«Ja. Det har da obersten evig ret i,» svarte frøken Spies og gik ut i haven.

[73] Der kom fjeldmusen ned igjen – trappen i tre trin. Og som en vind forbi bedstefar uten at høre at han ropte paa hende.

Og i en stor bue utenom frøken Spies.

Bedstefar kom ut.

«Nu, frøken Spies, faar vi følge efter og se hvad galfransen vor har fundet paa idag,» sa han. «Dette var visst noget mere end almindelig.»

De gik efter. Og kom tidsnok til at se fjeldmusen forsvinde i sin faste borg i det fjerne.

Bedstefar og frøken Spies gik helt ned til havegjærdet og satte sig paa bænken under poplerne, og ventet paa hvad der videre vilde ske.

I den faste borg var alt rolig. Ingen observerte speiderne.

Pludselig begyndte jord og sten og kvist at fare til himmels fra borgens indre.

«Naa. Der begynder nok det grove skyts at spille,» lo bedstefar, «det er rart ikke fienden viser sig.»

Der kom Finn op paa muren.

Han bar tre dukker i armene. Og skrek: «Hjælp, hjælp!» Og saa tok han tilbens alt han orket.

Bedstefar forklarte situationen for frøken Spies:

[74] «Besætningen venter formodentlig et fiendtlig overfald – og saa faar kvinder og barn ordre til at forlate fæstningen.»

En stund efter kom bymusen langsomt, krypende paa maven, utover muren. Og blev liggende flat paa marken med armer og ben langt ut.

«Undres om det er en desertør?» sa bedstefar. «Eller en rekognosceringspatrulje? Besætningen blir lovlig tynd nu, synes jeg.»

«Og bymusens rene, hvite kjole,» jamret den husmoderlige frøken Spies.

Men pludselig hørte de: fut, fut, fut.

En regn av brændende fyrstikker blev slynget i veiret av fjeldmusen, som nu kom tilsyne.

«Det skrækkelige barn! Leke med fyrstikker,» hvisket frøken Spies forfærdet.

«Ja. Det er svært galt,» sa bedstefar. Men han var saa interesseret i leken at han ikke hadde tid til at bli sint. «Gad vite om kommandanten nu skal sprænge fæstningen i luften? Dette er da en høist merkværdig krig.»

Pludselig steg der et rædselshyl op mot dem.

En fyrstikke var kommet nær bymusens lyse lokker. Og de fræste lystig op.

[75] Bymusen fór op og danset hylende rundt. I den vildeste rædsel.

Bedstefar og frøken Spies, og de flygtende kvinder – som kastet sine barn underveis – styrtet til.

Men før de naadde frem, hadde fjeldmusen alt vrængt av sig sit kjoleskjørt som hun tullet om bymusens hode. Hun klemte bymusen ind til sig saa bymusen ikke kunde skrike engang.

Det var ikke mere end to dage siden bedstefar hadde lært dem at slik skulde man gjøre for at slukke ild.

Der blev ingen tid for bedstefar og frøken Spies til at skjende paa fjeldmusen. De bare tænkte paa den stakkars lille bymus. Hendes ene øre og litt av kindet var ganske hudløst. Og haaret var svidd av paa halve hodet.

Bedstefar tok hende paa armen. Og frøken Spies seilte i forveien. Og fjeldmusen og Finn kom haand i haand bakefter. Finn skraalende av sine lungers fulde kraft. Og fjeldmusen ganske blek.

Bymusen blev smurt med olje og indtullet i vat. Og graat som den strieste fos hele tiden. Frøken Spies puslet med hende. Og skjendte og brændte over den skrækkelige fjeldmusen som kastet brændende fyrstikker paa sine kamerater.

[76] Fjeldmusen stod ved døren og saa og hørte. Saa listet hun sig stille ut.

Men Finn traadte ridderlig i skranken for sin søster. Og begyndte at forklare for bedstefar.

«Leken var saan at vi *maatte* bruke fyrstikker, ser du. For du sa at det regnet med ild. Du sa det, bedstefar! Og du maa ikke være vond paa min Petra. For hun er likesaa snil som en gut.»

Det var den høieste ros Finn kunde præstere.

«Hvad i al verden er det for slags lek?» spurte bedstefar. Han var slet ikke blidgjort.

«Skjønte du ikke det var Vesuv, da? Og jeg var de som flygtet. Og By-Petra var lava,» forklarte Finn. «Og, bedstefar, saa var det jo *min* Petra som slukket varmen,» forsvarte Finn, «du maa ikke være sint.»

«Det glæder mig, min gut, at du forsvarer din søster saa ridderlig,» sa bedstefar, «men du forstaar jeg maa gi hende en røffel for dette. Det er strengt forbudt at leke med fyrstikker. Det er jeg viss paa din pappa ogsaa har sagt til dere.»

«Ikke pappa. Men Maren,» sa den oprigtige Finn. «Maren er hundre ganger strengere end pappa.»

[77] Bedstefar kunde ikke la være at smile over fjeldmusens originale maate at skaffe sig lava paa. Men han sa meget alvorlig:

«Gaa ut og hent din søster, Finn.»

Og Finn piltet ut.

Fjeldmusen var gaat like ut av gaarden og op i Kongsmarken.

Saa liten og ynkelig drog hun avsted i sit korte, hvite underskjørt. Kjoleskjørtet laa igjen paa valpladsen, med store, brændte huller i. Men fjeldmusen tænkte ikke paa at hente det. Hun bare gik og tænkte paa frøken Spies's ord: at bymusen kunde ha brændt levende op. Og at det var en Guds lykke at hun ikke var blit blind. Og at fjeldmusen var et skrækkelig barn med alle sine paafund.

Fjeldmusen skjønte ikke hvordan det altid blev slik, at det som netop begyndte morsomst, altid skulde ende saa leit. Saan var det bestandig.

Hun gik og snufset. Og gned sig i øinene med knytnæverne saa ansigtet blev sortere og sortere.

Tænk blind! Saan som Vispe-Marit hjemme, som sat i stuen sin med lukkede øine og bare laget visper bestandig. Og ikke kunde røre sig uten Vesle-Marit leide

hende. Kanske bymusen ogsaa maatte ha laget visper! Og tænk [78] om hun var brændt ganske op! Da hadde fjeldmusen været en morder altsaa. En rigtig morder, som var kommet i fængsel. Og da hadde hun aldrig kunnet komme i himlen til mamma og Leif. Men forresten – saa maatte da vel mamma vite at hun ikke vilde ha brændt op sin kusine og bedste veninde. Og saa kunde jo mamma ha sagt det til Gud. For mamma hadde da været saa længe i himlen at hun maatte kjende Gud *saa* godt.

Men bymusen var jo ikke brændt op. Og det var jo fjeldmusen som hadde frelst hende ogsaa. Det var igrunden rart at hun hadde husket det som bedstefar hadde sagt. For somme tider husket hun ikke, endda de sa en ting mange ganger.

Men tænk det nydelige haaret til bymusen! Jo, hun var nok næsten morder alikevel.

Fjeldmusen la sig plat ned paa maven. Og graat og graat. Helt til hun søvnet.

Imens gik Finn pligtopfyldende rundt og lette efter sin søster paa alle de steder hvor hun pleide at vanke. I stalden. Paa høloftet. I hønsehuset. I haven. Nei, ikke spor av nogen fjeldmus.

Han ruslet opover mot Kongsmarken. Der hadde han aldrig været alene. Han turde ikke [79] gaa ind, men klatret op paa gjærdet og kikket indover.

Han fik se et par sorte legger som stak frem under en ener. «Petra!» ropte han. Nei. Ingen rørte sig. Han ropte engang til. Ikke svar. Fjeldmusen sov sødelig, hun.

Bare hun ikke var syk. Finn blev dødsens ræd. Og pilte hjem igjen til bedstefar. Han kom ind ganske stakaandet.

«Jeg fandt henner ingen stan – steder. Men tilslut laa bena hendes under en busk i Kongsmarken. Og henner vil ikke svare. Og kanske henner er syk. Og du maa være med, bedstefar.»

Ja. Bedstefar gik straks med.

Hans vrede mot fjeldmusen var fuldstændig forsvundet. Igrunden var det godt gjort av ungen at hun hadde husket hans foredrag og anvendt raadet om at kvæle ilden. Litt fantasi var det jo bra at et barn hadde. Og igrunden var hun hans egen uforfærdede fjeldmus. Bare skade at hun ikke var gut, – for ingen av barnebarna lignet bedstefar saa meget som fjeldmusen.

Men Finn, som ikke visste hvad bedstefar gik og tænkte paa, skalv for hvad der vel skulde vederfares hans søster naar bedstefar fandt hende.

[80] «*Du* faar rope paa hende,» sa bedstefar, da de de kom til gjærdet. Han tænkte at fjeldmusen kanske vilde bli ræd, og tro bedstefar kom for at straffe hende, hvis hun hørte hans stemme.

«Petra!» skrek Finn.

«Der var likesom en svak bevægelse under eneren.

«Petra!» ropte han igjen. Endda høiere.

Men da begyndte de sorte legger at gaa op og ned som trommestikker i bakken.

«Henner er sinna. Henner vil jeg skal gaa væk,» oversatte Finn. *Det* sproget skjønte han.

«Fjeldmus!» ropte bedstefar.

De sorte legger stanset øieblikkelig. Og blev kortere og kortere. Tilsidst stak bare skosaalerne frem.

«Fjeldmus!» sa bedstefar en gang til.

«Ikke en lyd. Og nu forsvandt ogsaa skosaalerne.

Bedstefar og Finn kløv over gjærdet og gik bortover mot eneren.

Fjeldmusen skvat op som en hare, og vilde lægge paa sprang.

«Nei men kjære fjeldmusen min da,» sa bedstefar. Og der var noget i bedstefars stemme som gjorde det overflødig at fly.

[81] Fjeldmusen snudde ansigtet mot dem. Forgraatt og hovent og sortflekket.

Bedstefar tok hende ind til sig.

«Uhu. Hvordahan er det med byhy-muhusen?» hikstet hun.

«Bare bra, jenta mi. Og du var flink som husket hvad bedstefar sa, du fjeldmus,» trøstet bedstefar. «Men leke med fyrstikker maa dere ikke gjøre oftere.»

«Jamen. Hun *maatte* være lava, skjønner du, bedstefar. Vi kunde ikke faa gjort lava paa anden maate,» sa fjeldmusen ivrig. Hun var nu fuldstændig beroliget med hensyn til følgerne av Vesuvs utbrud. Og paa hjemveien danset hun ved siden av bedstefar – likesaa fornøiet som ellers.

«Men, min kjære fjeldmus, dit toilette forekommer mig en smule derangeret,» lo bedstefar, og saa paa hendes hvite underskjørt.

«Mener du skjørtet?» Det er visst brændt op. Kan jeg ikke faa slippe kjoleskjørt til hverdags, bedstefar? Det er saa deilig at fly,» bad fjeldmusen.

«Ja. Hvilke feil du end har – forfængelig er du ikke.» svarte bedstefar og smilte.

Og det tok fjeldmusen for samtykke og erklærte bestemt næste morgen at hun hadde spurt bedstefar, og han syntes godt det gik an at gaa uten kjoleskjørt.

[82] Frøken Spies mente at hun maatte da huske paa at hun var en liten dame. Og at det var paa tide hun begyndte at faa litt manerer. Hun maatte tænke paa at naar hun blev stor, maatte hun gjøre det som var pent og passende – og ikke bare hvad hun hadde lyst til.

Men fjeldmusen sa bare at naar hun fik det saa ekkelt, naar hun blev stor, var det jo meget klokere at hun fik ha det rigtig morsomt mens hun var liten.

«Bevars. Hun snakker akkurat som obersten selv,» sa frøken Spies. Og gik sin vei og rystet paa hodet. Men «obersten selv» hadde en liten fornuftig passiar med sin kjære fjeldmus. Og fjeldmusen tok kjoleskjørt paa sig.

Saalænge bymusen maatte gaa med vat om hodet, var det fredelige dage. Bymusen laa paa en bænk i haven. Og doktor Finn kom uophørlig og følte pulsen og stak en teske ned i halsen paa bymusen for at «se tungen». Saa bymusen holdt paa at kaste op. Og altid forordnet doktoren eggedosis, bær eller kaker. Og sykepleiersken, frøken Mus, gik og hentet medicinen hos apoteker Spies. Og saa nød patienten, doktoren og sykepleiersken i forening de styrkende saker.

Eller bymusen var den skjønne prinsesse som to riddere kjæmpet om. Ridderne styrte [83] sine vælige kjephester ind paa arenaen og røk sammen saa hestene gik i stumper og stykker, og ridderne drog hverandre i haaret. Og altid seiret den største og tapreste ridder – indtil den yngste en dag erklærte at hvis ikke han ogsaa fik vinde én gang, saa vilde han ikke være med.

Saa en dag kunde forbindingen tages av bymusens hode.

Fjeldmusen blev ganske stille, da hun fik se det lille røde ansigtet. Og haaret som var svidd av paa den ene siden. Og øiet som ikke hadde øienhaar og øienbryn.

Men bymusen holdt sig tapper, og sa det gjorde ingen ting. Helt til frøken Spies kom med den store saksen, og – ratsch – klippet av det lange haaret som var igjen. For bymusen kunde jo ikke ha haar paa bare *én* side av hodet.

Da hun fik se sig selv i speilet, begyndte taarerne at sile nedover. Hun blev aldeles overvældet ved synet. Tænk det lyse haaret som mamma var saa glad i! Nu laa det ganske alene paa en stol. Og bymusen syntes hun var saa styg, at hun *maatte* graate.

Fjeldmusens hjerte blev tungt som bly.

«Er du forfærdelig lei for du ikke har haar? Jeg synes det er kjækt,» trøstet fjeldmusen.

[84] Men bymusen bare hvisket at hun var saa styg, saa.

Pludselig gik der et lykkelig smil over fjeldmusens ansigt. Hun galoperte ut av stuen og op paa pikeværelset til Marte.

«Faa laane den største saksen du eier og har, Marte,» bad hun.

«Aa. Det er vel bare til spell og *spe*takkel, siden du spør *mig* og ikke frøkena,» svarte Marte.

«Nei, Marte. Det er til noget nyttig. Noget som nogen blir forfærdelig glad for,» forsikret fjeldmusen. «Men det skal være en overraskelse, skjønner du.»

Fjeldmusen fik Martes store, sorte saks, og drog ind paa soveværelset med den.

Og der gik det løs.

Først fletten. Den var saa tyk, at det var næsten umulig at komme gjennem den, endda hun holdt saksen med begge hænder, og klemte saa den skar ind i haanden – og holdt tungen langt ut til den ene siden.

Endelig laa fletten paa gulvet. Og fjeldmusen begyndte stolt at klippe totter av fremme i panden – helt ind til huden. I nakken stod der litt igjen, men det kunde hun ikke naa.

Hun kløv op paa en stol og satte sig paa kommoden foran speilet for rigtig at beskue sit [85] verk. Hun var særdeles vel tilfreds. Hun var meget styggere end bymusen. Paa nogen steder syntes huden. Og paa nogen steder stod der smaa dusker tilveirs. Og over ørene og i nakken hang det helt ned paa halsen.

Hun var rædselsfuld.

Hun gik ind til Marte med saksen.

«Tak for laanet, Marte. Er jeg styg nok, synes du?»

Marte satte sig ende ned paa krakken og slog hænderne sammen.

«Aa, jøje mig for fælighet. Jeg mener ongen er blit spænna gærn. Ja, faar du ikke ris naa, saa slipper du for resten av levetia ossaa,» jamret Marte. Men da fjeldmusen var vel ute av døren, lo Marte saa hun maatte holde sig i siden. Noget saa stygt hadde hun ikke set paa længe.

Fjeldmusen var fornøiet med det indtryk hun hadde gjort, og stormet nedover trappen. Hun rev dagligstudøren op og ropte glædestraalende:

«Nu er jeg den styggeste. Er jeg ikke?»

Finn[n2] og bymusen opløftet vilde hyl. Frøken Spies segnet maalløs ned i sofaen. Og bedstefar begyndte at le saa han maatte støtte sig til væggen. Han lo saa taarerne kom op i øinene. Men efterat han holdt op at le, sat taarerne der allikevel.
[86] Bedstefar hadde hørt samtalen mellem bymusen og fjeldmusen.

«Kom hit, fjeldmus,» sa han.

Fjeldmusen nærmet sig tryg. Bedstefar hadde jo ledd, jo.

Da kunde han umulig være sint.

«Hvorfor har du skalperet dig, fjeldmusen min?» Bedstefar saa forfærdelig snild ut.

«For det at bymusen syntes det var ekkelt at hun var styg. Og nu er jeg hundre ganger styggere. Er jeg ikke, bedstefar?»

Bedstefar bøiet sig ned og kysset de skrækkelige haartotterne til fjeldmusen. Og klappet hende – saa ømt.

«Jenta mi. Jenta mi,» sa han bare.

Og bedstefar drog op sit store lommetørklæde, og pudset sin store næse saa det hørtes over syv kongeriker. Og saa beordret han frøken Spies til at jevne fjeldmusens haar, saavidt det lot sig gjøre.

Men fjeldmusen sa nei. Hun *vilde* være styggere end bymusen.

Bymusen maatte selv trygle og bede, før fjeldmusen gik ind paa at bli gjort «bare litt» penere.

Frøken Spies rystet paa hodet som hun pleide. Men smilte allikevel over til bedstefar som stod og iagttok operationen.

De to skjønheter samlet hver sit haar op [87] og pakket det ind i to pakker. Og saa skrev de utenpaa: til min bedste veninde. Og saa byttet de.

Bymusen var genert over at vise sig. Og tigget sig til at slippe at bade de par dage som var igjen.

Fjeldmusen var henrykt over at slippe fletningen om morgenen.

Hun drog ut i vedskjulet for at høre Hans's mening.

Hans trak munden op til ørerne.

«Du gir dig vel inte, før du faar lov tel ossaa gaa med bokser, du vel. Det er evindelig sønd at du er jente,» sa han.

«Ja. Det er leit,» sa fjeldmusen alvorlig. Og sukket. Hans hadde rørt ved hendes livs store sorg. Hun stod taus og saa paa at Hans hugget ved. Endelig kom det forsigtig:

«Du Hans. Kan piker bli kusker, hvis de øver sig helt fra de er saa gamle som jeg?»

«Nei, lell,» lo Hans.

«Kan ikke piker bli det gran andet end mammaer og kokkepiker og budeier?» spurte fjeldmusen modløs.

«Neiom jeg rekti veit,» sa den vise Hans – og tænkte skarpt. «Jo. I byen er det ei som er tanddokter. Og ei som *futto*graferer. Og saa veit du dem kan bli skolefrøken eller [88] staa paa *bu*tik.» Hans var særdeles kry av sin viden.

«Jeg vil ikke bli nogen av de tingene. Jeg tænker jeg faar bli budeie. Eller kanske mamma,» erklærte fjeldmusen. «Og da vil jeg ha tyve – eller tredve – barn. Og da skal vi ha det leven.»

«Ja, tredve slike som dig blev det visst morrosamt aa holde styr paa,» lo Hans.

«Fjeldmus.» ropte frøken Spies. «Ind og spis!» – Og fjeldmusen glemte sine fremtidsbekymringer over en topfuld tallerken med jordbær og fløte.

– Det var den allersidste dag.

Fjeldmusen og Finn skulde reise alene med jernbanen. Og bedstefar skulde følge bymusen med dampbaaten.

Bedstefar syntes det var leit at de to skulde reise alene. Men fjeldmusen tok det med ro.

«Vi finder nok nogen at snakke med,» trøstet hun. Og bedstefar maatte smile. Han var ogsaa aldeles tryg for at hvor fjeldmusen færdedes, vilde hun nok finde nogen at snakke med.

Bymusen sat paa fanget til fjeldmusen i gyngestolen og sa adjø.

«Vi vil skrive hver dag,» sa bymusen.

«Hvis jeg er go'for,» svarte fjeldmusen. «Jeg skriver aldrig brever uten efter jul og geburtsdag, [89] naar jeg skal takke bedstefar. Og saa skal du ikke gjøre nar. For du vet det brevet jeg skrev til gutterne? Herman gjorde nar for jeg skrev «nettup» istedenfor netop. Men jeg skal nok skrive til dig. Og jeg skal ta dig med i aftenbønnen. Men du maa komme sidst. For mamma og pappa og gutterne maa komme foran. Men du skal faa komme før Pinko og Svarten.»

«Du skal faa komme i min aftenbøn ogsaa» lovte bymusen. Og saa kysset de hverandre og klemte hverandre om livet saa de næsten ikke kunde puste.

Fjeldmusen sat for sidste gang paa bukken hos Hans og kjørte sig selv til stationen, mens bedstefar og frøken Spies og bymusen «fulgte» Finn indi vognen. Bedstefar og bymusen skulde ikke reise før næste morgen.

Fjeldmusen hadde vondt i maven av bare bedrøvelse. Og hun blunket uavladelig med øinene. Og da hun og Finn sat i kupéen, og bedstefar sa farvel, kunde hun bare

nikke frygtelig mange ganger og klemme bedstefars haand saa haardt hun var istand til. For bedstefar hadde sagt:

«Nu, smaa mus, maa dere være kjække og ikke graate paa stationen.» Og det hadde de lovet. Derfor hadde de graatt litt hjemme, før de kjørte.

[90] Bymusen blev løftet op av bedstefar for at gi sin kusine den allersidste omfavnelse.

Fjeldmusen og Finn hang ut av kupévinduet. Fjeldmusen begyndte pludselig at vifte av al magt til en merkelig utstafferet person som gik ind i en anden kupé – og ropte med straalende øine:

«Bedstefar. Følg os ind i en anden vogn. Jeg saa Tomse-Lars. Og da faar vi følge helt hjem. Han pleier ikke at like barn. Men han kjender *os*.»

Men bedstefar delte slet ikke fjeldmusens begeistring for Tomse-Lars som «ikke pleide at like barn». Og frøken Spies rystet paa hodet.

«Den fjeldmusen blir sig selv til det sidste,» lo hun.

Saa pep toget. Og begyndte at røre paa sig.

Det sidste de hørte av fjeldmusen var et brøl som fik alle paa stationen til at snu sig:

«Jeg har glemt den natskjorten som katungerne fik til underdyne.»

Og saalænge toget kunde sees, viftet to krøllete, rødrutete lommetørklæder ut av et vindu.

Ridderen og princessen

Det var akkurat som i eventyret. Hun var prinsessen. Og han var askeladden.

Hun var selvhersker over professorens gamle have. Over professorens husholderske. Og over professoren selv.

Hun var stor og robust. Med tykke, rødfiolette kinder og næsten ingen næse. Og en haarpisk som en rottehale.

Hun var det deiligste han hadde set.

Han var dattersøn til Maren Fisker paa Terneskjær. Spinkel og graa. Med brune, tænksomme øine.

Han var fisker og kok og altmuligmand i den vesle hytten paa Terneskjær. Og hans eneste eiendom var en gammel skjegte uten seil. Og et himmelblaat uldskjerf han hadde faat av bedstemor for længe siden. Dengang bedstemor orket [92] at strikke flere raggesokker og tjente bedre. For bedstemor levde av at strikke raggesokker og av de pengene *han* fik for fisken sin.

Men i sommerferien naar professoren var der, da var han ikke askeladden.

Da var han den tapre ridder Ottomar, som med sit stolte skib, Ormengraa, bortførte den skjønne prinsesse fra hendes grumme faders borg. For slike riddere læste han om, naar han sat paa Terneskjær vinterkveldene. Der stod om dem i den boken han hadde faat av professoren. Og om sommeren lekte han alt det han hadde læst om vinteren.

Fra fire til seks sov den grumme fader middag. Med det samme den første snorken lød ut fra kontorvinduet, steg den skjønne prinsesse op paa taket av sit jomfrubur – til daglig kaldt hønsehuset – og gjorde det avtalte tegn til ridderen paa Terneskjær – tversover sundet.

Saa iførte prinsessen sig sin hermelinskaape – et laken av en høist ubestemmelig farve – et laken, hvis opholdssted professorens husholderske i lang tid hadde brutt

sit hode for at finde ut – og som endelig, under mange husmoderlige suk, blev betragtet som tapt paa en uforklarlig maate.

Med sin kjortel slæpende efter sig skred [93] prinsessen stolt frem og tilbake i den nederste aspargesseng, mens hun viftet sig med et rabarberblad.

Ormengraa la ut fra Terneskjær og fortøiet ved den store sten i professorhaven.

Den ædle ridder, kun iført graa verkensbukser opunder armene og blaatøisskjorte, sprang iland. Han speidet til alle kanter efter mulige vidner. Og halte sin utkaarede med megen møie ned i baaten.

Egentlig skulde han ha løftet sin dame høit paa armen. For det stod i boken. Men ridderens kræfter strak ikke til for at klare prinsessens vegt.

De tok hver sin aare. Og rodde i taushet rundt Terneskjær. Saa la de til land.

Da de hadde fortøiet baaten, bøiet ridderen sig dypt for sin dame og spurte:

«Vil eders naade behage ossaa bese mine fædres slot?»

Hendes naade bøiet sit hode til samtykke og rakte ridderen sin haand. Og saa skred parret majestætisk opover.

Paa stenhellen utenfor det fædrene slot sat bedstemor og strikket.

«Det er lindormen som vogter mine fædres borg,» sa ridderen, «men vi kan godt gaa forbi, naar vi passer paa at strø sand paa dens [94] hale og sige 'abrakadabra'. Forresten er den ikke farlig, naar den – naar den strikker.»

Han fik et misbilligende blik fra prinsessen.

«Lindormer strikker ikke. Hører du ikke den hvæsser sine tænder? Det er det, den gjør.»

«Javel. Han hvæsser sine tænder,» medgav ridderen føielig.

De strødde sand paa lindormens føtter, da dens hale ikke var tilgjængelig. Og slap forbi.

Lindormen nikket venlig:

«Naa koker akkurat kaffen,» sa den.

Den reiste sig og gik ind i kammerset.

Bedstemor opførte sig altid likedan. For hun visste aldrig enten hun var lindormen, eller den onde dronning, eller den gamle konge, eller den gode fe.

Prinsessen syntes ingen kaffe i verden smakte slik som kaffen paa Terneskjær. For til den fik hun brunt kokesukker og tykke brødskiver med sirup paa. Det var hundrede ganger bedre end kakao og mysostmat.

Efter endt maaltid bragte Ormengraa sin dyre last sikkert i land i aspargessengen. Hermelinskaapen blev tullet sammen og skjult i det huie træ. Og prinsessen listet sig hemmelighedsfuldt op mot huset.

[95] For det morsomste ved hele bortførelsen var naturligvis det, at ingen visste om det.

Og merkelig nok var prinsessen altid saa heldig at finde den grumme fader snorksovende – selv om det var over en halvtømt kaffekop og en rykende cigar. For den grumme fader hadde selv været en tapper ridder – for meget længe siden – og han husket at fædre *skal* være grumme. Og *skal* være uvidende om skjønne prinsessers bortførelser.

En dag reiste den grumme fader til byen.

Og da prinsessen og ridderen efter middagen skulde foreta sin vanlige utflugt, laa der en mast og et raaseil ved den store sten.

Seilet og masten blev undersøkt paa det grundigste.

De hadde den største lyst av verden til at prøve det. Men de turde ikke, for de trodde nogen hadde lagt det iland for at hente det siden.

Men om aftenen laa det der endnu. Og ved aftensbordet spurte prinsessen:

«Far. Naar nogen finder noget som ingen eier, i nogens have – er det da nogens?»

Og saa holdt professoren et foredrag om eiendomsretten i sin almindelighet. Og om eiendomsretten til raaseil som drev iland i folks aspargessenger i særdeleshet. Et foredrag [96] som rimeligvis vilde ha bragt den værdige professor paa tugthuset, hvis han skulde ha levet efter de meninger han forfegtet.

Næste dag blev raaseilet heist paa Ormengraa. Og to glade øine bak gardinet i professorens kontorvindu fulgte det paa dets første flugt.

Det var søndag eftermiddag.

Prinsessen og ridderen hadde sine høie forældres tilladelse til at seile til Taterholmen som laa temmelig langt ute.

Det gik strykende utover, for de hadde medvind.

De fortøiet baaten og drog straks over «Alperne» til den anden side av øen for at samle skjæl.

De bygget en brygge. Og de holdt kapseilas med ilanddrevne korkstykker. De merket slet ikke hvor fort tiden gik. Endelig tænkte de paa hjemturen og begyndte bjergbestigningen igjen.

Da de kom paa toppen, pekte prinsessen paa en baat et stykke utpaa.

«Den ligner Ormengraa paa seilet,» sa hun.

Ridderen skygget med haanden.

«Det er Ormengraa,» skrek han i. «Der har været fanter her.»

De saa paa hverandre.

[97] De var paa graaten begge to.

«Vi faar da først se efter,» sa prinsessen. Og i vildt sprang stormet de nedover saa stenen sprutet.

De naadde orebuskene. Ormengraa laa hvor de hadde lagt den.

Men! Masten og seilet var borte.

De stod ganske stille og bare stirret efter seilet derute som blev mindre og mindre – helt til det forsvandt bak den sidste odden ute i fjordgapet. Ridderen gav et suk med det samme det blev borte.

«Det kunde ha været fint at seile fisken til byen med. Saa var den kommet friskere ind,» sa han stilt.

«Ja. Det er værst for dig. Jeg har saa meget, jeg,» sa prinsessen – næsten litt skamfuld.

«Nei. Det er leiest for dig,» sa ridderen høflig.

«Det er endda godt vi har baaten,» sa prinsessen resigneret, da de steg ombord.

Det gik langsomt hjemover. Motvind hadde de, og langt var det. De rodde saa neglene blev hvite, og ansigterne saa ut som tyttebær.

Professoren og Maren Fisker stod paa hver sin side av sundet og ventet.

[98] Det store tap blev berettet og beklaget. Og en time efter sov beboerne av Terneskjær. Prinsessen laa ogsaa i sin seng, – mens professoren sat og røkte paa verandaen.

Der kom en tyk, hvitklædt skikkelse frem i verandadøren.

«Far. Du vet du lovte mig nye ski. Jeg kan bruke de gamle. Kan du ikke kjøpe et seil, maken til det vi fandt – for de pengene? Det vilde være saa nyttig for Otto naar han skal til byen med fisk, skjønner du.»

Professoren saa op.

«Jo, det vilde visst være fornuftig, det. At ikke jeg har tænkt paa det før da, at jeg burde gi dere et seil,» sa professoren saa inderlig blid, og saa over guldbrillerne paa sin datter.

«Du er snild,» sa prinsessen, og slog sine kraftige armer om professorens hals.

To dage efter kom en mast og et raaseil – akkurat maken til det forrige – og blev officielt og høitidelig foræret til ridderen.

Saa glad hadde ridder Ottomar aldrig i sit liv været.

Han blev sittende ute paa stenhellen om kvelden og se over til professorens kontorvindu.

Han sat og tænkte paa hvordan han skulde faa gjort professoren en tjeneste igjen.

[99] By sig til at hugge ved? Nei. Professoren hadde jo al veden ophugget. Fisk? Nei. Det hadde han prøvd før – og altid hadde han maattet ta imot penger for den.

Hadde han ingenting som professoren kunde ha bruk for? Jo, én ting hadde han. Tidlig næste morgen da prinsessen og den grumme fader sat ved frokostbordet, banket det sagtelig paa døren.

«Kom ind,» sa professoren.

Ridder Ottomar – med en pakke under armen – smøg sig ind.

Han saa straalende og hemmelighetsfuld ut. Han gik frem og gav først professoren, saa prinsessen haanden med et fort litet nik. Saa snudde han sig til professoren igjen.

«Jeg skulde hilse fra bedstemor og sige saa flittig tak for seilet,» sa han, «og saa vilde jeg spørre om professoren vilde være saa snild som ossaa ikke forsmaa dette.» Han saa kjærlig paa pakken, før han leverte den fra sig.

«Neimen, kjære gutten min, skal du gi mig present, da?» Professoren saa ganske genert ut.

«Jo. Jeg skal da det,» sa ridderen med selvfølelse. Han visste nok hvad hans gave var værd.

Professoren aapnet pakken.

[100] «Neimen. Dette er da altfor fint for mig som er gammel,» sa han og foldet det ut.

Det var det himmelblaa uldskjerfet.

«Aa far. Det er det fineste Otto eier. Du maa ikke ta det, far,» sa prinsessen.

Professoren sat litt. Han saa meget venlig paa ridder Ottomar.

«Jo, sandelig tar jeg imot det, jo. Det er sjelden jeg har faat en gave som jeg har sat slik pris paa. Det skal jeg fortælle dig, min kjære Otto,» sa han. «Men naar nu jeg berøver dig dette vakre skjerfet, saa kommer du jo til at fryse til vinteren, gutten min?»

«Nei da. Jeg har bare brukt det to ganger. Sidst sommer. Og naa ivaares. Da jeg var med bedstemor i kjerka,» sa ridderen oprigtig.

«Jamen» – professoren tænkte sig litt om. «Kunde vi ikke likesaa godt bytte? Saa du fik mit nye silketørklæde. Det er rigtignok ikke saan fin farve paa det, men det

er næsten nyt. Og saa husker du kanske paa mig, naar jeg er reist ogsaa.»

«Aa. Jeg har jo seilet,» sa ridderen med lysende øine. «Men jeg kan nok ta imot professorens tørklæ, lell,» tilføiet han.

For naar professoren ikke lot sig nøde, saa var vel det det rigtige.

[101] Prinsessen kom med en pakke og la i ridderens haand.

Han kjendte nok at det ikke *bare* var et tørklæde. Men aapne pakken syntes han ikke han kunde mens de saa paa. Han fik vente til han kom hjem.

«Professoren faar ha saa mangfoldig tak.» Han tørket haanden paa buksebaken og rakte den frem.

«Det er *mig* som maa takke for det fine skjerfet,» sa professoren.

«Slit det med helsen,» sa ridderen og bukket sig baklængs ut av døren.

Mens han rodde hjemover, sat han og spekulerte paa om professorens silketørklæde monstro *kunde* være saa fint som det blaa skjerfet. Og det var ikke frit for at han drog et bitte litet suk.

Men – han tok et kraftig tak og satte baaten paa land – saa var det naa en uforgripelig ære allikevel at professoren skulde gaa med skjerfet inde i byen. Og bli misundt av alle som saa det.

Brona

Uf den jula! Den motbydelige jula!

Brona trak motstræbende slæden frem foran trappen og hang med hodet, og gjorde sig saa elendig hun kunde for at vække medlidenhet.

Bredslæden hadde de ogsaa tat idag. Den tunge, ekle bredslæden! Naturligvis. Den var ikke god nok til dem længer, smalslæden.

Varmt skulde de sitte, ja. Med benene i fotposen begge to.

Dovenpeiserne! Isch! Brona rystet bjeldekransen.

Nu hadde de eltet og kjørt hver eneste Guds skapte dag i hele jula. Og nu skulde de begynde at kjøre med bredslæde ogsaa.

Kjøre! Jomen sa jeg kjøre!

Takke mig til et ordentlig sveperap nu [103] og da! Istedenfor slik napping i munden og dasking med tømmerne. Og saa den smattingen!

Brona kunde ikke for sin død fordra den smattingen. Og sat de ikke og gaulet og sang midt paa storveien saa folk stanset og kopte: Og da lo de saa det sang.

Var det opførsel slikt da?

Nu hadde brona tjent i prestegaarden i seksten samfældige aar, men aldrig hadde hverken provsten eller provstinden gaulet slik paa landeveien. Prestegaarden hadde været et bra sted, det.

Rigtig et framifraa godlidendes sted. Helt til disse barnebarna begyndte at komme der.

Huf! Barnebarn skulde ingen ha!

Hadde ikke Brona selv alt hat saa meget sorg – baade av Ajax som hadde kjørt ut med selve provsten – og av Vesle-Brona som rendte en gardstaur i maven paa sig

her i høst! Bare i kaathet. Bare for at gjøre sig til og vise hun kunde hoppe gard. Huf!

Seksten aar! Det var lang tid, det. Brona hadde ikke akkurat greie paa fødselsaaret sit. Men her før jul hadde provsten sagt det. Og sagt det direkte ogsaa. «Du Brona,» sa'n, «du er med dine seksten aar bedre end nogen av de unge, du.» Ja, det sa'n! Brona hadde [104] nok visst det selv ogsaa. Men det var nu saa sin sak at ha provstens egne ord for det.

«Saa! Gaa da, Brona!» Heisan. Nu begyndte de igjen!

Brona strakte halsen saa langt som mulig for at faa slakke tømmer, og begyndte at dilte. Rigtig, ja. Der begyndte den nappingen igjen. En skulde sandelig tro de indbildte sig de var paa fisketur.

Dumme jentungerne! «Ptro! Staa da, Brona!»

Trodde de halsen hendes var gjort av guttaperka – slik som de drog i tømmerne? Brona skulde vel ha vet til at staa, naar de sa «ptro».

Sælepinden var gaat ut. Og der kom hun hoppende den vesle, lyse. Jamen greide hun sælepinden. Det var sandelig mere end Brona hadde ventet. Der kunde kanske bli folk av hende likevel, naar hun fik saa mange aar paa baken som provstinden.

Klappe gjorde hun ogsaa. Saa vart og mykt strøk hun Brona nedover halsen. Brona blev ganske rørt.

«Stakkars Brona,» sa hun.

Stakkar? Hadde den ungen noget med at sige stakkar til Brona som hadde tjent i prestegaarden i seksten samfældige aar? Men hun hadde vel ikke bedre vet – jaala! Stakkar! [105] Det kunde provsten sige, det. Men ikke slik en kylling.

Se saa! Avsted igjen.

«Prr – isch,» sa Brona og rystet paa hodet saa bjeldekransen ringte. Aa ja. Det var liksaa godt at hoppe i det som at krype.

Brona tok et ryk i slæden saa den hoppet – og langet ut.

Jamen skulde de faa kjøremorroa si! Saa kanske de engang blev lei av det. Hvorfor kunde ikke en av de unge trække dem? Det passet akkurat det. Ungdom var

ungdom. Tøis og fanteri var det me'n, enten det var hester eller folk.

En av de unge –? Aa nei, san. Saa uvørn var nok ikke provsten at la en av unghestene kjøre slike uvettige kropper.

Det blev nok bare at kjøre velt alt i ett, det.

Brona sagtnet farten. Hun begyndte at arbeide med en idé. End om hun prøvde?

Bare veltet dem saan ganske lindt. Ikke saa de gjorde sig noget. Bare saa den ene skaaka brak. Da stod de der pent da. Og saa kanske provsten forbød denne urimelige kjøringen i tide og utide.

Jomen sa jeg jul!

Det var den værste tid paa hele aaret, det. Men kanske hun kunde lure sig til litt fredelige dage, den tid som var igjen av helgen.

[106] Men brække skaaka til provsten –?

Provsten som hadde rost Brona ret op i hendes aapne øine! Nei, det var nok skam det. Hun fik greie sig uten det.

Nybergsbakken var lang, den. Hun fik god tid til at tænke. Og to ganger stanset hun. Hvad var det de snakket om? Hvad var det de sa?

Brona vendte hodet og lyttet. Jo saa sandelig hørte hun ret. «Det er næsten en skam for os at bedstefar gir os den gamle stabeisen Brona. Hun kunde visst ikke fly ut om hun aldrig saa gjerne vilde.» Ja det sa de!

Folungerne! Elendige smaa kleggene!

Gammel stabeis! Jo, de skulde faa føle gammel stabeis!

Brona var saa sprutende sint at hun satte i et byks, endda der endnu var litt igjen av bakken. Og slik som hun ellers forstod at tøie paa den sidste heldingen og gjøre sig ussel og overtræt.

Nei, nei san. Nu skulde det være slut.

Brona la sig flat og sprang til. Sprang saa hun hverken saa eller hørte. De strammet tømmerne. Ja, nu begyndte de at bli rædde nu. Bare vent!

Hun tøiet sig længer.

«Ptro, Ptro,» lød det ængstelig.

[107] Aa haa! Gammel stabeis! Jo, hun skulde stabeise dem saa de ikke glemte det saa fort.

Et kvikt kast til siden. Og Brona krummet sig og vred sig og stirret stivt paa en høidot som laa i veien. Og lyttet ivrig. Jomen blev de rædde, jo!

«Jeg tror Brona er blit gal, jeg. Den væmmelige hesten. Vi kunde næsten ha veltet vi.» Det sa de.

Væmmelige hesten! Aa jo san. Nu blev det morsomt. Brona, som aldrig hadde faat andet end godord baade av provsten og Stald-Nils.

Hun satte fuld fart paa i Bergsvingen. Slæden skar utenfor. En gyv av sne. Og der laa de. Og hvinte. Og hylte. Og bar sig værre end værst.

Brona hadde alt reist sig, hun. Og stod ganske rolig og saa paa dem. Og saa begyndte hun at glise med de lange, gule tænderne sine. Bare et lite smil til den ene siden. Men da de hadde kravlet sig helt frem – saa hvite som snemænder – da maatte Brona rigtig slaa hele latterdøren op. Ja, hun lo saa hun knegget. Slik moro hadde hun ikke hat paa den tid hun kunde mindes.

De strævde og aset og fik slæden iorden igjen. Og gav Brona fantord. Men Brona hadde sin moro for sig, hun.

[108] Latteren sat helt inde i maven og rystet hende.

«Jeg mener, skjermen paa slæden er ødelagt,» sa den ene, «se den er blit ganske skjæv.»

Saa meget desto bedre, tænkte Brona, og begyndte at rusle hjemover igjen.

Men jo nærmere hun kom prestegaarden, des mere tænkte hun paa den skjermen. Kunde den bli skjæv her midt i bløte sneen? Ja, kanske hun var kommet litt for nær den dumme stabbestenen som stod der og sprikte saa vigtig midt i svingen og bare var til fortræd.

Hadde ikke oberstens «Miranda» flenget op det ene benet sit paa den her i sommer. Den skidtvigtige Miranda kunde forresten ha godt av det. Det var alle prestegaardshestene enige om. Hun var saa fin paa det at hun næsten ikke vilde

snakke med dem, naar hun kom ind paa prestegaardsstalden om kvelden. Men den gangen kunde hun ikke dy sig, lell!

Men skjermen da!

Huf, saa leit dette var! Provsten skulde jo til kirken imorgen ogsaa, det var søndag. Det blev rent en skjendsel, dette.

Brona blev ganske rar i knærne, der hun strævde op den sidste bakken. Aldrig var der hændt noget med redskapen, naar Brona hadde været ute. Nei aldrig. Ja, for at sælepinden [109] knak, det var da ikke Bronas skyld. Nei, saa sandelig, det var Nils's.

Og provsten som hadde rost hende. Nei, hun turde ikke se provsten i øinene mere. Det turde hun ikke.

Men hun visste da med sig selv at hun hadde ikke villet brække skjermen. Bare skræmme dem litt, disse plagsomme ungerne, vilde hun.

Brona drog en tung pust, da hun svinget op for trappen. Og der stod sandelig provsten selv. Med den gamle grønne vinterfrakken – og stokken – og pipen. Brona syntes likesaa godt hun kunde føres til slagteren med det samme, som at provsten skulde opdage dette.

«Bedstefar. Vi har veltet, tænk! Se skjermen er ganske skjæv. Og Brona har været aldeles sindssvak.»

Ja, bare la dem skjelde ut, tænkte Brona. Hun hadde saavisst fortjent det. Tænk den gilde slæden. Den gildeste i hele bygden.

Brona bøiet hodet og stod ubevægelig.

«Og tænk hun har fløiet som en pil. Og været ræd for en høidot. Og været ganske gal, altsaa,» fortsatte de ubarmhjertige sladderhanker.

Men provsten begyndte at le med sin gode, buldrende latter: «Skal jeg sige dere noget.

[110] Brona er naturligvis lei av at ligge paa landeveien med dere hele dagen. Og nu har den villet gi dere en liten lærepenge. Ja, Brona er klok den. Brona mi, ja.» Og provsten strøk Brona over mulen.

Brona blev saa glad, at hun kunde ha hoppet over havegjærdet med slæden og alting.

Nei, slik mand som provsten fandtes ikke i hele verden. Ikke paa Gardermoen heller. Det var Brona sikker paa, endda oberstens Miranda sa at de som ikke hadde været paa Gardermoen, forstod sig ikke mere paa hester end kua paa veddeløp.

Jo, provsten forstod han!

Han stod og smaalo og strøk Brona. Det var akkurat som om han og Brona hadde sin egen hemmelighet sig imellem. Brona kunde ikke dy sig for at trække paa smilet, hun ogsaa.

«Ser dere. Brona staar og ler av dere unger,» lo provsten.

Brona la hodet sit paa provstens skulder og humret. Det var hendes maate at sige «omforladelse» paa.

Ottende klasse

Der var dødsstille i ottende klasse. Ingen hvisken og tisken. Ingen hemmelige brevforsendelser. Ingen svinsen med fletterne. De iltre rødkrøllete – de tykke, sorte – de krusete gule som var flettet saa haardt at de krummet sig – og de lange, slappe brune som var saa tynde nederst at sløifen næsten ikke vilde sitte paa, – allesammen hang de stille og snorlike midt efter ryggen, som det bør sig velopdragne fletter ved en høiere pikeskole.

Og toogtyve par øine saa ufravendt paa lærerinden.

Der var hændt noget forfærdelig. Noget som siden idagmorges hadde sat alle fletterne i skolen i den livligste bevægelse. Ja, selv krumkammene i «første» hadde stukket sig sammen. For der var fundet en stilebok i [112] skolegaarden. En hel stilebok fuld av karrikaturer. Og allerforrest var der et billede av kandidat Pedersen, trillende sine tvillinger i en barnevogn. Kandidat Pedersens tvillinger var et skattet motiv over hele skolen.

To i syvende hadde fundet boken og sagt at «kandidat Pedersen lignet paa en prik». Og før inspektricen som hadde konfiskeret boken, var naadd op til bestyrerinden med den, var nyheten med vanlig hurtighet spredt over alle ti klasser. Ottende var overbevist om at ingen i deres klasse var den skyldige. Men *hvis* det skulde være nogen i ottende, maatte det være Anette Sonting. For hun var saa ualmindelig flink til at tegne. Sossen Meyer hadde set hende tegne en kat, og den var like saa god som en levende kat. Anette var ikke netop likt i klassen. Hun var kommet ind i syvende og gik endnu litt fremmed og stille omkring – et hode høiere end alle de andre. Og saa var Anette «dydig». Hun var den eneste som ikke fik anmerkning sidst, da hele klassen maatte sitte igjen «for uforskammet opførsel mot kandidat Pedersen».

Kandidat Pedersen hadde været saa uforsigtig at være «uretfærdig» mot Ulle Mippen Felber. Og Mippen betalte altid – og med renter. Derfor forsvandt kandidat Pedersens [113] briller paa en uforklarlig maate i hele regnetimen, og han kunde ikke læse et eneste stykke, og klassen holdt et gyselig spetakel. Men «heldigvis» og «tilfældigvis» fandt Mippen brillerne, da det ringte. Men resultatet

var at hele klassen fik straf. Undtagen Anette. Og det var netop Mippens utsagn som gjorde at Anette slap. For lille Mippen, klassens lyseste hode og største spillopmaker, elsket den lange, stilfærdige Anette. De hadde netop faat lov til at sitte ved samme pult. Og hele skolen kaldte dem David og Goliat paa grund av størrelsen.

Mippen syntes for sin part at det vilde være væmmelig at slippe naar hele klassen sat igjen. Men naar Anette og Anettes mor satte pris paa det, kunde jo gjerne Mippen gjøre sit til det. For Mippen hadde snuset op at Anette gik frit paa skolen og derfor nødig vilde ha anmerkninger. Men hun vilde ikke for alt i verden at Anette skulde forstaa at hun visste det.

Og nu var der forhør. Officielt, høitidelig forhør i alle klasser. Hele første række var spurt og hadde svaret at de visste ikke hvem der var den skyldige.

«Mippen Felber!»

Mippen sat ytterst i anden række. Hun sprat op. Mippen følte sig saare tryg idag. [114] Det var en velkjendt sak at hun var elendig i skrivning og tegning. Men det brydde Mippen sig ikke om.

«Pyt, de fillefagene,» sa hun og slog med nakken – i bevissthet om sin overlegenhet ellers.

«Vi har ikke gjort det. Ingen i vor klasse kan tegne saan engang.» sa Mippen kjapt – før frøken Bluhm hadde spurt.

Frøken Bluhm trak paa smilebaandet. Mippen var altid klassens ordfører. Og talte som regel i flertal.

Mippen satte sig.

«Anette Sonting!»

Langsomt reiste Anette sig. Hun var meget blek.

«Kjender du, Anette, noget til dette?»

Anette rettet sig, saa frøken Bluhm bent ind i øinene og svarte med klar, rolig stemme:

«Ja.»

Hele ottende stirret forfærdet paa Anette. Tænk at Anette –! Den dydige Anette! Og saa blek som hun var!

Nu var allesammen sikker paa at Anette hadde gjort det – allesammen undtagen Mippen.

Mippen hadde hele tiden fremholdt som sin uforgripelige mening at det var simpelt at gjøre nar av de smaa barna til kandidat Pedersen, «som ikke vedkom skolen det gran». Og [115] noget simpelt vilde hendes tilbedte Anette ikke gjøre. Rigtignok var det litt lumpent av Anette at hun visste noget om dette og ikke fortalte det til Mippen. Men Anette var undertiden slik.

Mippen skjøv sig bortover pulten og fik fat i to av Anettes fingre, som hun klemte opmuntrende.

Frøken Bluhms ansigt var meget strengt: «Det bedrøver mig overmaade, Anette, at du som –»

«Det er ikke mig som har gjort det,» sa Anette. Og hun sa det slik at nu var hele klassen sikker paa at hun ikke hadde gjort det.

«Hvem har saa gjort det?» spurte frøken Bluhm.

«Jeg vil ikke fortælle det,» sa Anette rolig. Naa, du alverden! Klassen stirret paa frøken Bluhm. Tænk om hun fik slag!

At Anette turde!

Frøken Bluhm blev litt rød. «Du negter altsaa at svare?»

«Ja,» svarte Anette lavt.

Frøken Bluhm gik ned fra katetret.

«Dette er saa alvorlig, Anette, at jeg finder at burde hente bestyrerinden. Sit stille, smaapiker!»

[116] Og frøken Bluhm gik.

Med det samme døren var lukket efter hende, blev der en pludren og en snadren:

«Hvem er det, Anette?»

«Du er sandelig tapper, Anette!»

«Gid som du faar, Anette!»

Mippen steg helt op paa pulten og kommanderte:

«Et ensomt, stilfærdig hurra for Anette! Hvisk!»

Og hele ottende hvisket hurra og viftet med lommetørklæderne.

Og saa kom bestyrerinden. Uten frøken Bluhm.

Hun saa om mulig endda strengere ut end ellers.

Hun satte sig ved katetret og saa paa dem. Bare saa. Sa ingen ting.

Naar bestyrerinden saa slik paa dem, kunde selv Mippen ikke la være at bli nervøs.

«Anette Sonting, kom frem!»

Det var som en befrielse da hun endelig sa noget.

Anette gik op til katetret. Hun skalv i knærne, men hun hadde det uttrykket som Mippen visste betydde: jeg siger det ikke.

«Jeg forstod frøken Bluhm saa at du Anette kjendte noget til den afskylige historie?» spurte bestyrerinden.

[117] Anette nikket. Hun kunde ikke faa et ord frem, – hun var ganske tør i munden. Respekten for bestyrerinden var overhændig.

«Kanske det er nogen i din klasse?»

Anette tænkte litt. Det kunde jo ikke gjøre noget at svare paa det. Der var jo endnu ni klasser at vælge mellem.

«Det er ingen i min klasse,» sa hun.

«Men du vet bestemt hvem det er?»

«Ja,» svarte Anette.

«Har vedkommende vist dig boken?» Bestyrerindens sterke, graa øine saa ut som om de vilde se tvert igjennem Anette.

«Nei, jeg kom tilfældigvis til at se, at hun tegnet i et frikvarter.»

«Vil du saa sige mig hvem det er!» Det var ikke et spørsmaal. Det var en ordre.

Klassen sat dirrende av spænding. Turde Anette sige nei til bestyrerinden? Hun vilde bli vist ut – mindst.

Der var aandeløs stilhet.

«Jeg vil ikke sige hvem det er.» Anette skalv om munden og saa ikke op.

Klassen sat rædselslagen. Hvad vilde der ske nu? De turde næsten ikke trække pusten.

Bestyrerinden sat litt. Saa sa hun:

«Har du tænkt over at du selv kan faa straf naar du ikke lystrer?»

[118] Stemmen var ganske som ellers. Hun var makeløs til at beherske sig, bestyrerinden.

Anette løftet hodet. Hun blev litt rød i kinderne – og saa sa hun med fast stemme:

«Jeg faar ta den straf jeg skal ha, fordi jeg er ulydig. Men sladre vil jeg ikke.»

Der var ikke en i hele ottende som ikke ventet at Anette skulde bli vist ut av skolen. Selv Mippen sat og skalv.

Bestyrerinden sa ikke et ord. Hun la haanden over øinene og sat en stund. En evighet syntes ottende.

Anette tok tak i nærmeste pult. Hun syntes alting gik rundt for hende.

Saa reiste bestyrerinden sig. Stille gik hun bort og la haanden paa Anettes skulder.

«Sæt dig, barn.» Stemmen var saa uendelig mild. Saa vendte hun sig mot klassen og nikket:

«I kan være stolte av Anette, smaapiker.»

«Bravo!» Mippen glemte sig aldeles – men krøp forfærdet sammen ved lyden av sin egen stemme. Da bestyrerinden kom forbi hendes plads og saa Mippens øine fæstet paa sig i den mest grænseløse beundring, strøk hun hende over haaret:

«Er du glad nu, Mippen?» Venskapet mellem David og Goliat var kjendt over hele skolen.

[119] «Frøken, du er en engel,» sa Mippen – og slog i begeistringen armene om bestyrerindens knæ. Noget hun vilde ha betragtet som majestætsforbrydelse under almindelige omstændigheter.

Saa ringte det. Og bestyrerinden gik.

Mippen styrtet op paa katetret.

«Længe leve Anette!» Og hele ottende svarte! Leve Anette!»

«Men hør her,» fortsatte Mippen, «hvis nogen eneste levende sjæl siger det mindste bitterste lillegran om bestyrerinden, skal ottende dænge hende – naar som helst og hvor som helst og saa ofte som helst.»

«Ja, ja!» svarte klassen i begeistring. Og saa styrtet de ut for at rapportere begivenheten og høre nyt fra de andre klasser.

Anette og Mippen blev igjen. Men Anette var saa medtat og nervøs at hun satte hænderne for ansigtet og begyndte at graate.

Mippen slog armene om hende:

«Søteste, deiligste Goliat! Du maa ikke hyle paa din hædersdag.»

Per Jóhan

Det tuslet paa bare føtter bortover prestegaardstunet. En stor hat med en liten gut under.

Hatten var Amund skomakers. Og gutten var Amund skomakers Per Jóhan.

Han gik varsomt med en tallerken jordbær knyttet ind i et blomstret tørklæde. Hatten hang helt ned i øinene foran og hvilte paa blaatøisbusserullen bak.

De smaa svarte øinene gik rappe frem og tilbake paa jagt efter moro. Klær kunde Per Jóhan være foruten. Mat kunde han ogsaa til nød være foruten; men moro kunde Per Jóhan ikke være foruten.

Men middagshvilen laa og ruget over hele prestegaarden. Der var ganske stille. Bare et par skjærer sat paa skigardstaurerne og vippet og solet sig.

[121] Kjøkkendøren stod aapen. Per Jóhan smøg indenfor og satte sig ytterst ute paa langbænken og ventet.

Ingen kom.

Han sat blikkende stille og saa sig rundt. Kaffekjedlen stod med hatten paa skjæve og saa lystig ut. Den lignet akkurat han far naar han var i godlaget og hadde helgedagsklærne paa sig. Han far hadde ogsaa altid hatten paa snur. Og de blaa blomstrede tallerkener stod i række og geled som soldater. Og puddingformerne paa væggen saa ut som store sneglehuse av kobber.

Der var meget rart at se paa i prestegaardskjøkkenet. Per Jóhan hadde nok været der mange ganger før. Men han saa likesom altingen bedre naar han var alene derinde.

Det snakket utenfor.

Det var vel jenterne som kom. Endelig. Men nei. Der kom fremdeles ingen.

Per Jóhan labbet bort og tittet ut av vinduet. Det var prestegaardsungdommen som snakket. De laa paa bakken i haven og lot som om de hvilte middag. Frøken Astri og studenten. Og han lange, lyse fremmedkaren, søskenbarnet deres. Det var endda han, som hadde gjort nar av Per Jóhan ifjor, og sagt det var en hat med en gut indi. Frøken Astri [122] hadde sagt at det kom han nok til at faa igjen. Men neimen om det hadde været raad for Per Johan at faa gjort karen et puds igjen. End om han prøvde nu?

En stund efter stak Amund skomakers hat op over havegjærdet.

«Hoho. Hoho,» sa gjøken.

«Skynd dig, Kristoffer, og spring bort under det træet gjøken sitter i, saa kan du ønske dig noget,» sa frøken Astri. Hun var den eneste som sat slik, at hun kunde se Amund skomakers hat.

Den lange, lyse rettet paa lorgnetten, kravlet op og listet sig med lange skridt bortunder bjerken.

Hattepullen blev borte. Og straks efter var gjøken paa en anden kant med sit «Hoho. Hoho.»

Den lange skridtet avsted igjen. Og naadde rognetræet just som Per Jóhan ærbart trippet ind av haveporten med sit knytte i haanden.

«Neimen, Per Jóhan, nu skræmte du gjøken for kandidaten?» sa frøken Astri.

«Nei lell. Dæ va ilde, dæ,» svarte Per Jóhan og saa skyldig ut.

Kandidaten kom.

«Skræmte du gjøken, du?» spurte han.

«Je gjorde fel dæ, je. Saag du, han flaug?» spurte Per Jóhan ivrig.

[123] Jo. Kandidaten syntes han hadde set den flakse op fra træet.

«Du gjorde fel dæ, ja,» sa Per Jóhan og saa fort bortpaa frøken Astri.

Frøken Astri og Per Jóhan var saa svært fine venner, de.

Per Jóhan snudde sig til kandidaten.

«Aa mye faar je, hvissom je førteljer aa gauken er henne naa?» spurte han.

«Fem øre av mig,» sa frøken Astri. «Ti,» lovte studenten.

«Gauken er ti dæ digre træe han var ti fyste gongen du saag'en,» sa Per Jóhan alvorlig.

«Hvor? I hvilket træ?» spurte kandidaten, og stirret op i bjerketoppen.

«Ti hatten has Amund skomaker,» lo Per Jóhan, og førte haanden op til hatteskyggen.

«Per Jóhan. Per Jóhan. Du er næsten for god for denne verden,» lo frøken Astri.

Det varte en stund før kandidaten forstod. Men da maatte han ogsaa le. Og Per Jóhan indkasserte fem og tyve øre.

«Hvad har du i knyttet dit?» spurte kandidaten.

«Jolbær,» svarte Per Jóhan.

«Hvor meget?»

«Jamt en liter.»

«Hvad tar du for literen, da?»

[124] «Førretjuge øre.»

«Jeg kjøper dem av dig, jeg. Hent skaaler da, Astri,» sa kandidaten.

«Je sæljer døm itte før førretjuge,» sa Per Jóhan rolig.

Kandidaten blev staaende med fire tiøringer fremrakt mot Per Jóhan.

«Men du sa jo netop –,» sa han forbauset.

«Dæ er prisen før faste kunder, dom kaller – slike som prestfrugun,» svarte Per Jóhan. «Av fremmenfolk tar je e halkrone.»

Kandidaten puttet tiøringerne ned igjen og drog op en femtiøring.

«Du er nok en flink handelskar, du,» lo han.

«Skal bli,» sa Per Jóhan tørt.

«Ja, det blir vel ikke længe før du begynder. Slik fremmelig kar som du er,» sa studenten. Han laa paa ryggen med armen under hodet og smilte bort til Per Jóhan.

«Tel høsten,» sa Per Johan skraasikkert.

«Hvor skal du begynde henne da?» ropte frøken Astri. Hun var alt paa vei ind efter skaaler og sukker til jordbærene.

«Aa, je lyt holde me tel prestgaren, veit du,» sa Per Jóhan.

«Det var sandelig tidlig at begynde, det, sa kandidaten, «hvor pas gammel er du?»

[125] «Halvaksin,» svarte Per Jóhan og saa likegyldig op og ned av flagstangen.

Studenten reiste sig op paa albuen.

«Nei, nu mener jeg du har faat stormandsgalskap, Per Jóhan,» sa han, «du er da vel knapt ni aar.»

«Om ni aar tel er je vaksin. Saa je er fel halvaksin naa,» svarte Per Jóhan uforstyrrelig. Han var fremdeles bare optat av flagstangen.

Nu kom frøken Astri igjen. Hun hadde to kaker med til Per Jóhan.

Per Jóhan spiste i taushet.

Da den sidste smulen var fortæret, tørket han sig om munden med haandbaken og rakte frøken Astri haanden.

«Tak før skjænken,» sa han. Og nikket saa Amund skomakers hat deiset helt ned paa næsen hans.

«Je lyt gaa him naa,» sa han, og tok sit knytte. Saa nikket han en gang til hver og snudde sig.

«Hvormange søskende har du?» ropte kandidaten efter ham. Per Jóhan gik rolig videre, og lot som han ikke hørte. Og gav frøken Astri et blink fra sine smaa svarte øine. Saa ropte han til kandidaten:

[126] «Je kjem itte ihau dæ,» og tok tilbens – mens han lo saa det sang.

«Ja, maalbind Per Jóhan!» sa frøken Astri.

– – – – – – – – – – – – – –
– – – – – – – – – – – – – –

Jordbærtiden var forbi. Blaabærtiden var ogsaa forbi. Det var langt uti tyttebærtiden.

Prestefruen og frøken Astri stod i kjøkkenet med hvite armforklæder og røde fingertopper og syltet tyttebær.

Det tuslet borte ved kjøkkendøren.

Amund skomakers hat kom langsomt ind.

«Goddag, Per Jóhan. Er du ute og gaar? Hvad erende har du idag, da?» nikket prestefruen.

«Handle,» svarte Per Jóhan med stor værdighet, og skjøv sig ind paa bænken.

«Du kommer vel ikke med flere bær?» spurte prestefruen urolig. Hun hadde kjøpt mere end hun igrunden trængte iaar. Men det var nu engang saa, at det var saa svært vanskelig at sige nei til Per Jóhan. Og iaar hadde han været der sent og tidlig med bærspandet sit.

«Je kjem itte for aa sælje. Je kjem for aa kjøpe,» svarte Per Jóhan – med en mine som en millionær. Han drog frem et litet hvitt knytte og la det foran sig paa bordet. Men han slap det ikke ut av haanden.

[127] «Gjør du det! Hvad skal du kjøpe da?» sa frøken Astrid. Prestefruen saa svært blid ut. Hun stod med sukkervegten i haanden og saa paa Per Jóhan.

«Je sa, je sku handle i prestgaren, naar je bynte,» sa Per Jóhan overlegent til frøken Astri. Saa vendte han sig til prestefruen.

«Dæ har kømmi smaagriser aat prestgarn, veit je,» sa han, «aa mye tar du før støkke?»

«Men kjære Per Jóhan, vil du kjøpe gris?» spurte prestefruen interesseret. Hun satte fra sig vegten og kom bort til.

«Ja, bæstmor trifs itte aaleine,» svarte Per Jóhan. «Aa je kan itte vera der. Je lyt vera hime, je. Aa demersaa trudde je bæstmor kunde ha moro ta en smaagris.»

Prestefruen stod ganske stille og saa paa Per Jóhan.

«Je har pæng nok,» sa Per Jóhan og skranglet med knyttet.

«Je har sælt mye bær i sommer, veit du.» Per Jóhan saa op i prestefruens ansigt.

«Du er nok svært glad i bedstemor,» sa prestefruen mildt.

«Ja, bæstmor er snild støtt,» svarte Per Jóhan lavt.

Prestefruen gik bort og tok hatten av Per [128] Jóhan og strøk ham over haaret. Amund skomakers heftige sind var velkjendt i bygden.

«Du faar sitte og faa dig en draape kaffe,» sa prestefruen. Hun gik bort og snakket med frøken Astri, mens Per Jóhan slog kaffe paa skaalen og balanserte denne paa tre fingre – saan som han hadde lært av bedstemor.

Fruen spurte aldrig presten tilraads naar det gjaldt at sælge grisunger. Det var *hendes* indtægt.

«Du faar gaa med bort og se paa grisungerne, saa du ikke kjøper katten i sækken da, Per Jóhan,» sa prestefruen, da Per Jóhan var færdig med kaffen.

Og kjøper og sælger trasket side om side bort til grisehuset. Der var syv smaa rosenrøde grisunger som trillet om hverandre, mens gamle grisemutter laa paa siden med benene strakt langt fra sig og bare gløttet nu og da. Og smaagryntet saa inderlig tilfreds.

Per Jóhan mønstret hver enkelt grundig.

«Denna,» sa han endelig. Og pekte paa en med et fint litet hode.

«Skjønner du dig paa griser ogsaa du, Per Jóhan?» spurte prestefruen.

Per Jóhan hadde netop valgt en av dem hun selv havde tænkt at sætte paa.

Men den fik gaa allikevel, mente prestefruen.

[129] Per Jóhan spurte om prisen. Voksent og værdig – i bevissthet om at dennegang var det ham som hadde pengene.

«Tak. To kroner,» sa prestefruen uten at blunke.

Per Jóhan saa op – fort.

«Dæ er reint før lite før slik fin gris dæ, veit du,» sa han.

Han hadde seks ganger saa meget i knyttet sit.

«Det er min pris, det,» sa prestefruen, «men, som du vet, saa er det brukelig ved storhandler at kjøpesummen blir en hemmelighet mellem kjøper og sælger. Det faar bli saa mellem os ogsaa.»

«Søm du vil,» sa kjøperen.

«Han fik hatten av hodet og satte den ned. Saa løste han knyttet og tømte pengene i hatten. Han holdt den bort til prestefruen.

«Du lyt ta dek betalt sjøl,» sa han med værdighet.

Prestefruen tællet op to kroner i fem- og tiøringer. Og Per Jóhan knyttet resten av pengene omhyggelig ind igjen.

Saa fik han grisungen paa armen. Sa farvel og gik.

Men da prestefruen var kommet næsten op til kjøkkendøren, kom Per Jóhan opover igjen.

[130] «Je er ræd je har snytt dek. Du har fel liten forstand paa griser, kan je tru,» sa han og holdt knyttet bort til prestefruen – «du lyt forsyne dek ein gong tel.»

«Nei tak, Per Jóhan. Jeg har faat det jeg skal ha, jeg,» sa prestefruen. «Gjem resten av pengene til du skal staa til konfirmation, du. De kan bli nyttige at ha da.»

«Ja, du veit dæ. Du lyt ha tak da,» sa Per Jóhan. Han nikket og tuslet avsted med grisungen og knyttet.

«Nu har du vel gjort storhandel, mor?» spurte frøken Astri.

«Ja, nu har jeg gjort en handel som jeg kan ha glæde av,» sa prestefruen, og tok fat paa syltingen igjen.

Noter

n1. Richard] *rettet fra:* Riahard *(trykkfeil)*
n2. Finn] *rettet fra:* «Finn *(trykkfeil)*

Barbra Rings *Tvillingerne og andre barn* er lastet ned gratis fra e-bokportalen Bokselskap. Lesetekst og flere nedlastningsmuligheter m.m. er gratis tilgjengelig på bokselskap.no